

S O C I O L O Š K O I S T R A Ź I V A N J E

Stavovi i informiranost javnosti o zaštićenim područjima*s posebnim naglaskom na***Posebni ornitološki rezervat Palud – Palù**

Istarska županija

ZAVRŠNO IZVJEŠĆE

Naručitelj:	Javna ustanova Natura Histrica
Izvršitelj:	Sensum d.o.o.
Stručnjaci:	Zvonimira Šverko Grdić, dr.sc. Zrinka Vrčec Duško Radulović, dr.sc.
Uzorak:	N = 400 ispitanika
Period provedbe:	Veljača - travanj 2026.
Datum izvješća:	29. travanj 2026.

Sadržaj

1. UVOD	4
1.1. Ciljevi istraživanja	4
2. METODOLOGIJA.....	5
2.1. Istraživačka metoda, instrument i zaštita podataka	5
2.2. Uzorak i Palud subsample.....	5
2.3. Analitičke tehnike	6
3. REZULTATI ISTRAŽIVANJA	7
3.1. BLOK D: DEMOGRAFSKI PODACI	7
D1. Spol ispitanika	7
D2. Dobna struktura ispitanika.....	8
D3. Razina obrazovanja	9
D4. Geografska distribucija uzorka.....	10
D5. Vremensko razdoblje življenja u Istarskoj županiji	11
D6. Blizina zaštićenog prirodnog područja	12
3.2. BLOK A: INFORMIRANOST O ZAŠTITI PRIRODE	14
A1. Poznavanje pojma "Natura 2000"	14
A2. Razumijevanje pojma Natura 2000	15
A3. Poznavanje ključnih ekoloških pojmova.....	16
A4. Poznavanje zaštićenih područja u Istri.....	17
A4.1. Koja zaštićena područja poznajete?	18
A5. Izvori informacija o zaštićenim područjima	19
3.3. BLOK B: STAVOVI PREMA ZAŠTITI PRIRODE	21
B1. Stavovi prema zaštiti prirode (7 tvrdnji).....	21
B2. Najvažniji razlozi za zaštitu prirodnih područja.....	22
B3. Dovoljan broj zaštićenih područja u Istri?	23
B4. Posjet zaštićenom prirodnom području	24
3.4. BLOK C: POZNAVANJE PRAVILA PONAŠANJA	26
C1. Prihvatljivost ponašanja u zaštićenim područjima	26
C2. Poznavanje institucije koja upravlja	27
C3. Kome prijaviti nezakonitu aktivnost?	28
3.5. BLOK E: ANGAŽMAN I SPREMNOST NA SUDJELOVANJE	30

E1. Spremnost na aktivno sudjelovanje	30
E2. Preferirani komunikacijski kanali.....	31
E3. Podrška ulaganju lokalnog proračuna u zaštitu.....	32
E4. Spremnost plaćanja godišnjeg doprinosa.....	33
3.6. BLOK DP: PALUD SUBSAMPLE (N=81)	35
DP1. Poznavanje POR Palud	36
DP2. Učestalost posjeta rezervatu	37
DP3. Stavovi lokalne zajednice o POR Palud	38
DP4. Poznavanje ptičjih vrsta u POR Palud.....	39
DP5. Željene informacije o POR Palud.....	40
DP6. Prijedlozi i komentari lokalne zajednice	41
4. ZAKLJUČAK I PREPORUKE	44
4.1. Sinteza ključnih nalaza.....	44
4.2. Preporuke za daljnje upravljanje i komunikaciju.....	46

1. UVOD

Sukladno potpisanom ugovoru „Usluga izmjene upravljačkog dokumenta u cilju prilagodbe izazovima klimatskih promjenama - Projekt GREW, Grupa 1: Provođenje sociološkog istraživanja stavova i informiranosti javnosti na području Istarske županije o zaštićenim područjima s posebnim naglaskom na područje posebnog ornitološkog rezervata Palud – Palù“, evidencijskog broja: 18/2025/MV, u sklopu kojeg je ponuda Izvršitelja Sensum d.o.o., oznake 25-225, od 11.12.2025. godine odabrana kao ekonomski najpovoljnija te je 12. veljače 2026. godine sklopljen Ugovor.

Predmet usluga predstavlja sociološko istraživanje koje se provodi na području Istarske županije s ciljem utvrđivanja razine znanja, stavova i informiranosti javnosti o zaštićenim prirodnim područjima, s posebnim naglaskom na Posebni ornitološki rezervat (POR) Palud – Palù. Ovo izvješće predstavlja sveobuhvatnu analizu rezultata sociološkog istraživanja provedenog u razdoblju veljače i ožujka 2026. godine na području Istarske županije. Istraživanje je realizirano u okviru projekta GREW (Governance of Wetlands in Italy-Croatia Cross-border Region), financiranog iz programa Interreg Italy-Croatia 2021-2027, s ukupnim budžetom od 2,6 milijuna eura. Projekt GREW fokusira se na razvoj inovativnih modela upravljanja močvarnim ekosistemima u prekograničnom području Italije i Hrvatske, s posebnim naglaskom na prilagodbu klimatskim promjenama.

Istraživanje je provedeno na reprezentativnom uzorku od N=400 ispitanika starijih od 15 godina na području cijele Istarske županije, uz specifičan subsample od N=81 ispitanika koji žive u Rovinju ili drugim naseljima u neposrednoj blizini (<15 km) Posebnog ornitološkog rezervata (POR) Palud – Palù. Kombinacija face-to-face i CATI metode osigurala je visoku kvalitetu prikupljenih podataka.

1.1. Ciljevi istraživanja

Sukladno projektnom zadatku, istraživanje obuhvatilo sljedeće specifične ciljeve:

1. Ispitati razinu poznavanja ključnih pojmova: bioraznolikost, klimatske promjene, Natura 2000, zaštićena područja
2. Utvrditi informiranost građana o zaštićenim prirodnim područjima u Istarskoj županiji
3. Istražiti stavove i razinu podrške zaštiti prirode
4. Analizirati specifične stavove stanovnika iz blizine POR Palud
5. Ispitati spremnost na aktivno sudjelovanje u zaštiti prirode

2. METODOLOGIJA

2.1. Istraživačka metoda, instrument i zaštita podataka

Istraživanje se provodilo metodom anketnog ispitivanja kombinacijom dvaju tehnika prikupljanja podataka, sukladno projektnom zadatku:

- Osobno anketiranje (face-to-face) – anketar ispitaniku čita pitanja i bilježi odgovore; primjenjuje se na javnim mjestima i na terenu.
- Telefonsko anketiranje (CATI – Computer Assisted Telephone Interviewing) strukturirani razgovor telefonom prema ispitanicima.

Instrument istraživanja je strukturirani anketni upitnik koji se sastoji od pet tematskih blokova pitanja. Upitnik uključuje pitanja zatvorenog tipa, pitanja s Likertovom skalom (1–5), matrice procjene i pitanja višestrukog izbora.

Prosječno trajanje ispunjavanja upitnika na terenu je trajalo cca 12 min dok je telefonom isto trajalo cca 14 minuta.

Istraživanje se provodilo u skladu s načelima Etičkog kodeksa istraživanja javnog mnijenja (ESOMAR, ICC/ESOMAR, 2016) i Opće uredbe o zaštiti podataka (GDPR – Uredba (EU) 2016/679).

Sudioništvo u istraživanju je bilo dobrovoljno i anonimno, a prikupljeni podaci obradili su se isključivo u skupne (agregatne) svrhe te se ne objavljuju u obliku koji bi mogao identificirati pojedinačnog ispitanika.

2.2. Uzorak i Palud subsample

Kako bi uzorak bio reprezentativan za populaciju Istarske županije, primjenila se proporcionalna stratifikacija prema trima kriterijima, sukladno metodološkim smjernicama za društvena istraživanja:

- Geografska stratifikacija – prema gradovima i općinama Istarske županije (proporcionalno broju stanovnika).
- Stratifikacija prema spolu – muški/ženski (prema Popisu stanovništva 2021., DZS).
- Stratifikacija prema dobi – šest dobni skupina (15–24, 25–34, 35–44, 45–54, 55–64, 65+).

Ukupan uzorak: N = 400 ispitanika

Palud subsample: N = 81 (20.2% ukupnog uzorka)

Razina pouzdanosti: 95%, margina pogreške: $\pm 5\%$

Palud subsample uključuje sve stanovnike Rovinja (kao najbližeg grada rezervatu, <5km) te stanovnike drugih naselja u radijusu <15km koji su potvrdili blizinu POR Palud.

Ovaj pristup temelji se na geografskoj blizini, funkcionalnoj povezanosti i identitetskoj pripadnosti, što osigurava reprezentativnost lokalne zajednice izravno povezane s rezervatom.

2.3. Analitičke tehnike

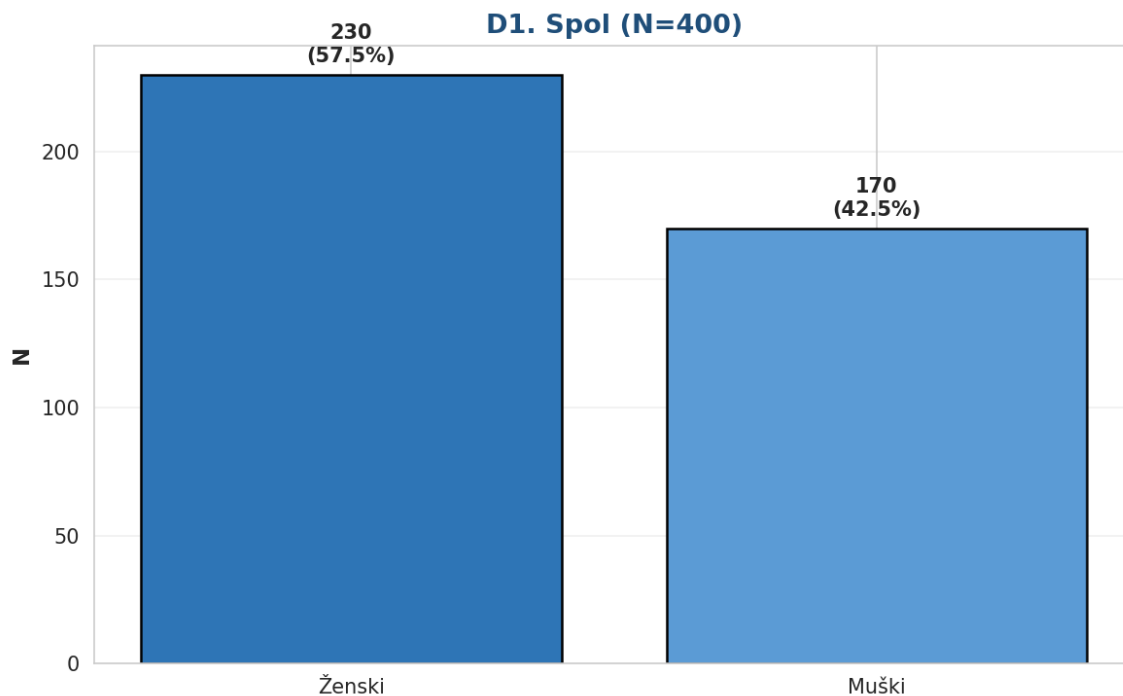
Podaci prikupljeni anketiranjem unose se u bazu podataka i obrađuju statističkim metodama. Primjenjuju se sljedeće analitičke tehnike:

- Deskriptivna statistika: frekvencijska distribucija, srednje vrijednosti, standardne devijacije.
- Usporedna analiza: razlike između ispitanika koji žive u blizini POR Palud – Palù i ostatka uzorka.

3. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

3.1. BLOK D: DEMOGRAFSKI PODACI

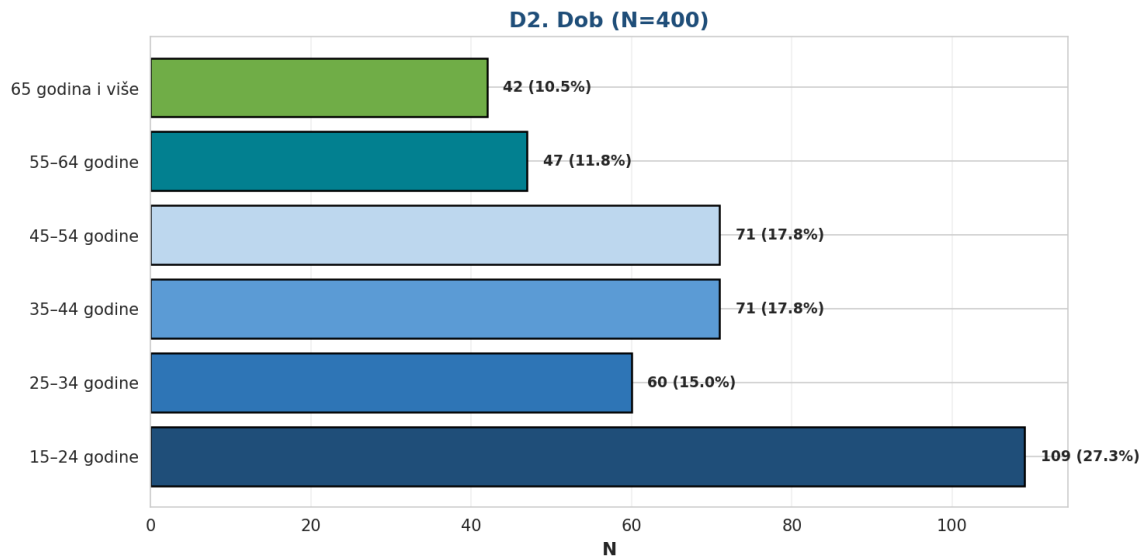
D1. Spol ispitanika

Uzorak čini 230 žena (57.5%) i 170 muškaraca (42.5%), što pokazuje blagu predominaciju ženskih ispitanika. Ova spolna distribucija odgovara demografskoj strukturi Istarske županije prema popisu stanovništva 2021. godine, gdje žene čine većinu ukupne populacije.

Blaga nadreprezentiranost žena u uzorku može odražavati i veću spremnost žena na sudjelovanje u društvenim istraživanjima, što je konzistentno s nalazima sličnih studija u Hrvatskoj i regiji.

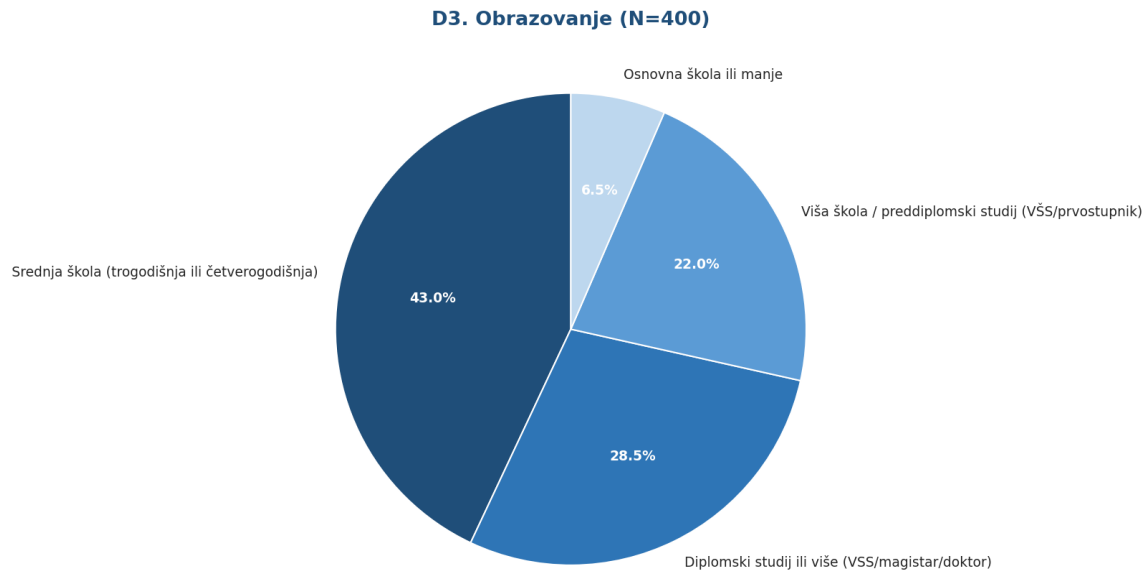
D2. Dobna struktura ispitanika

Najzastupljenija dobna skupina su mladi od 15-24 godine (109 ispitanika, 27.3%), dok je najmanji udio građana starijih od 65 godina (42, 10.5%). Ova dobna struktura odražava demografsku realnost Istarske županije s relativno mlađom populacijom u usporedbi s hrvatskim prosjekom.

Visok udio mladih ispitanika posebno je važan za teme zaštite prirode i klimatskih promjena, jer ova populacija pokazuje tradicionalno veću zabrinutost za ekološka pitanja. Niska zastupljenost starijih osoba može djelomično odražavati i metodološke izazove (telefonsko anketiranje manje pristupačno starijima).

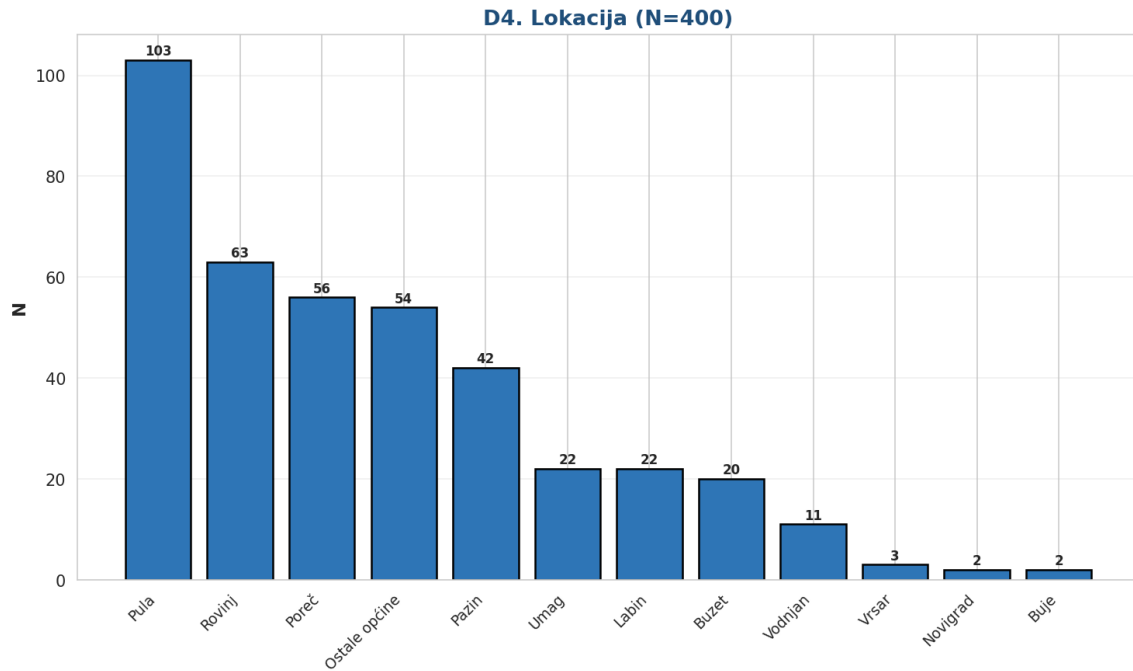
D3. Razina obrazovanja

Većina ispitanika ima srednju stručnu spremu (43.0%), dok visoku stručnu spremu ima 28.5% uzorka. Ukupno više od 50% uzorka ima VSS ili VŠS, što ukazuje na VISOKU razinu obrazovanja u populaciji.

Ovo je značajan nalaz jer razina obrazovanja korelira s ekološkom pismenošću i razumijevanjem kompleksnih pitanja zaštite prirode. Visoko obrazovana populacija predstavlja potencijal za uspješnu implementaciju zahtjevnijih pristupa zaštiti i upravljanju zaštićenim područjima.

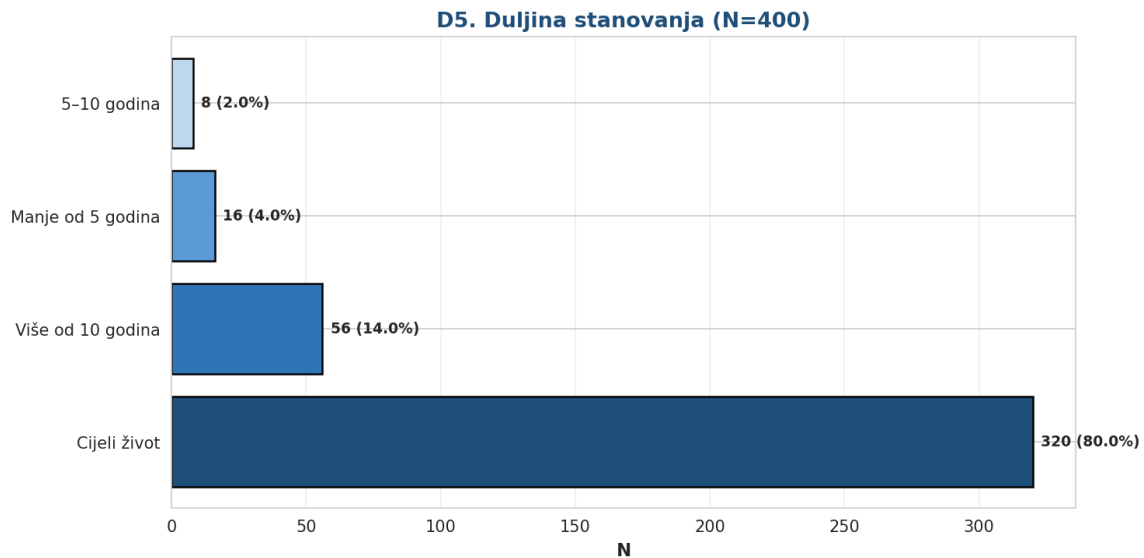
D4. Geografska distribucija uzorka

Geografski, najveći udio ispitanika dolazi iz Pule (103 ispitanika, 25.8%), slijede Rovinj (63, 15.8%) i drugi gradovi. Distribucija odražava proporcionalno uzorkovanje prema broju stanovnika po gradovima i općinama Istarske županije.

Visoka zastupljenost Rovinja (63 ispitanika) posebno je važna jer oni čine jezgru Palud subsample-a, omogućujući robusnu analizu stavova lokalne zajednice izravno povezane s POR Palud. Ova geografska raznolikost osigurava da rezultati odražavaju perspektive različitih dijelova Istre.

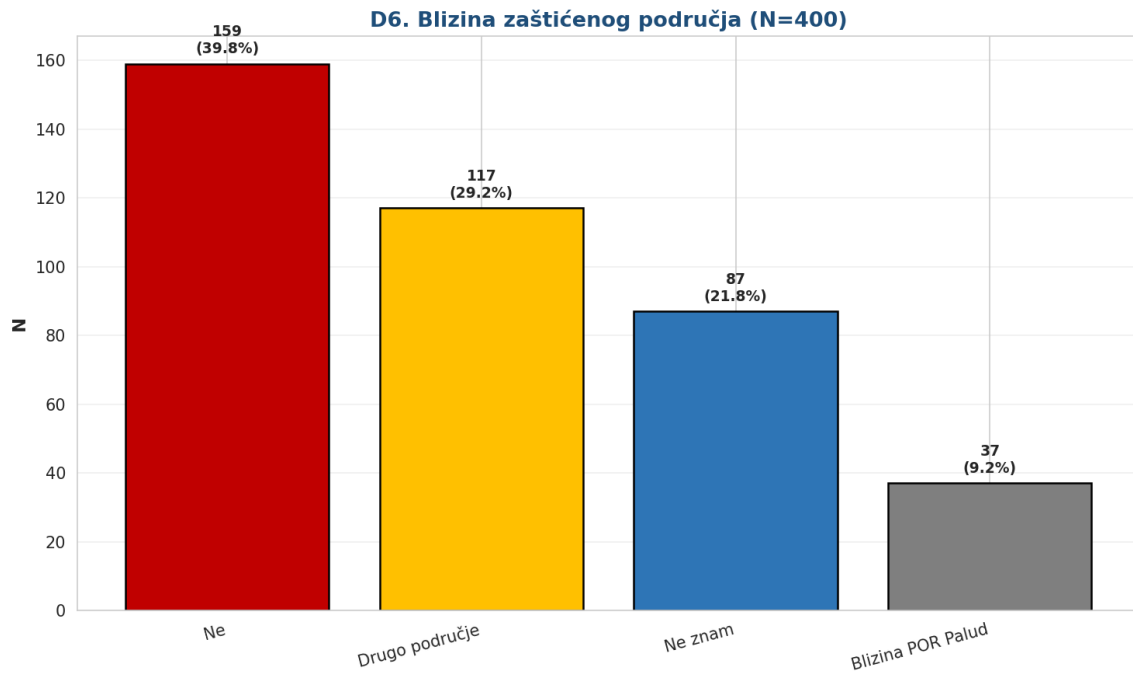
D5. Vremensko razdoblje življenja u Istarskoj županiji

Velika većina ispitanika (80.0%) živi u Istri cijeli život, što ukazuje na snažnu lokalnu pripadnost populacije. Ova dugotrajna povezanost s regijom ima važne implikacije: stanovnici s dugim iskustvom življenja u Istri razvili su emocionalni odnos prema prostoru, upoznati su s lokalnim ekološkim vrijednostima i svjedoci su dugotrajnih promjena u okolišu.

Njihovi stavovi o zaštiti prirode stoga nisu apstraktni već temeljeni na dugogodišnjem iskustvu. Relativno nizak udio "doseljenika" može odražavati i demografsku stabilnost Istre, za razliku od turistički intenzivnijih područja Hrvatske.

D6. Blizina zaštićenog prirodnog područja

Rezultati pokazuju da 81 ispitanika (20.2%) živi u blizini POR Palud, što predstavlja ključni subsample za analizu odnosa lokalne zajednice prema rezervatu. Dodatnih 29.3% živi u blizini drugih zaštićenih područja, dok 39.8% ne živi u neposrednoj blizini nikakvog zaštićenog područja.

Interesantno je da čak 21.8% građana ne zna živi li u blizini zaštićenog područja ili ne, što ukazuje na nizak stupanj svijesti o postojanju zaštićenih zona u njihovom okruženju. Ova nesusjesnost predstavlja komunikacijski izazov, tj. kako uključiti građane u zaštitu ako ne znaju da zaštićena područja uopće postoje u njihovoj blizini?

ZAKLJUČAK ZA BLOK D (DEMOGRAFIJA):

Demografski profil uzorka pokazuje reprezentativnu populaciju Istarske županije s nekoliko ključnih karakteristika. Prvo, uzorak je relativno mlad s predominacijom dobne skupine 15-24 godine, što je povoljno za teme klimatskih promjena i dugoročne zaštite prirode.

Drugo, visoka razina obrazovanja (više od 50% ima VSS/VŠS) pruža dobar temelj za razumijevanje kompleksnih ekoloških pitanja i omogućuje sofisticiraniju komunikaciju o zaštiti.

Treće, dugotrajna ukorijenjenost u regiji (80% živi cijeli život u Istri) znači da stavovi nisu apstraktni već temeljeni na dugogodišnjem iskustvu.

Četvrto, Palud subsample od 81 ispitanika (20.3% ukupnog uzorka) premašuje minimalne statističke zahtjeve i omogućuje robusnu analizu lokalne zajednice.

Peto, geografska raznolikost uzorka (od Pule do manjih općina) osigurava perspektive različitih dijelova Istre.

Šesto, naglašava se činjenica da 21.8% ne zna živi li u blizini zaštićenog područja, što ukazuje na fundamentalan problem vidljivosti i komunikacije o zaštićenim zonama.

Sedmo, visoka zastupljenost Rovinja (63 ispitanika) omogućuje dubinsku analizu grada koji je najizravnije povezan s POR Palud.

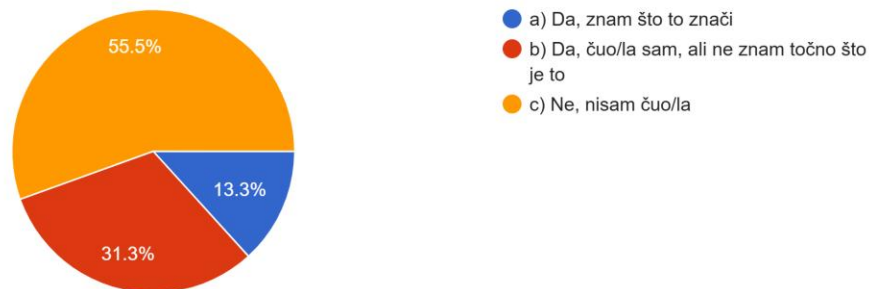
Ukupno, demografski profil predstavlja idealnu populaciju za istraživanje stavova o zaštiti prirode: mladi, obrazovani, lokalno ukorijenjeni, s jasnom podskupinom izravno povezanom s POR Palud.

3.2. BLOK A: INFORMIRANOST O ZAŠTITI PRIRODE

A1. Poznavanje pojma "Natura 2000"

A1. Jeste li čuli za pojam "Natura 2000"?

400 responses

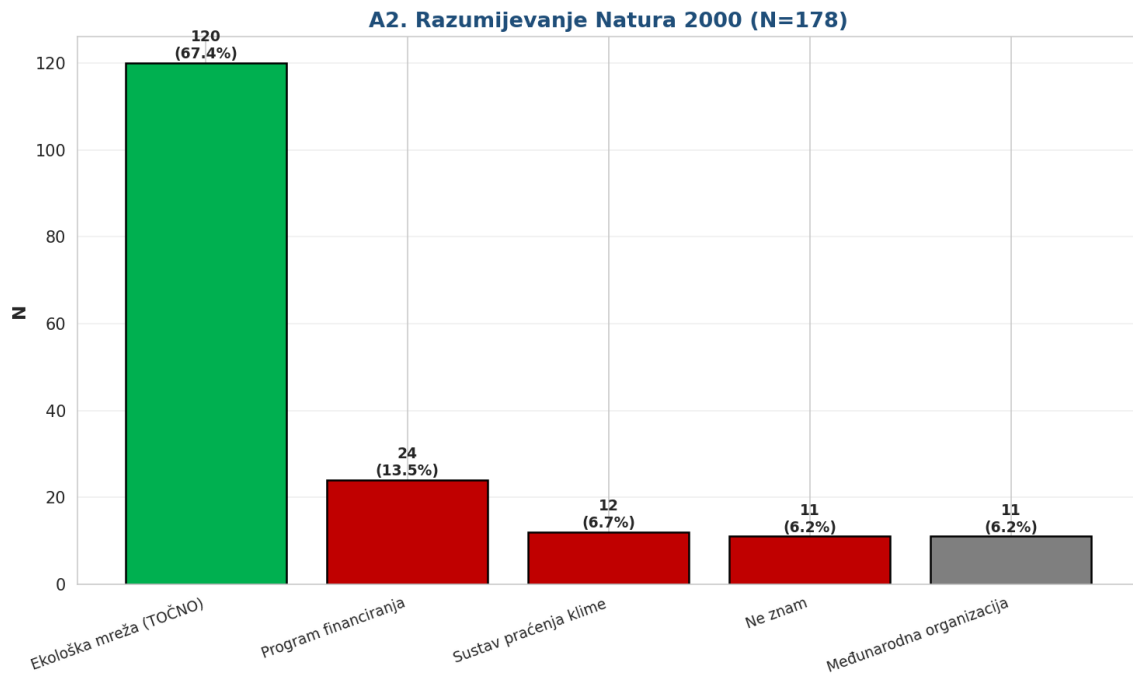

Rezultati pokazuju vrlo nizak stupanj informiranosti o Natura 2000: čak 222 ispitanika (55.5%) nikada nije čulo za ovaj pojam, dok ih dodatnih 125 (31.3%) jest čulo ali ne zna što znači. Samo 53 ispitanika (13.3%) tvrdi da zna što je Natura 2000.

Ovo predstavlja fundamentalni problem u komunikaciji o europskom sustavu zaštite prirode, posebno s obzirom da Republika Hrvatska sudjeluje u Natura 2000 mreži, od ulaska u EU 2013. godine. Nakon 13 godina čak 86.7% populacije i dalje ne zna što je to.

Nizak stupanj poznavanja pokazuje da postojeće komunikacijske kampanje ne dosežu opću populaciju, unatoč tome što Natura 2000 izravno utječe na upravljanje zaštićenim područjima u Istri.

A2. Razumijevanje pojma Natura 2000

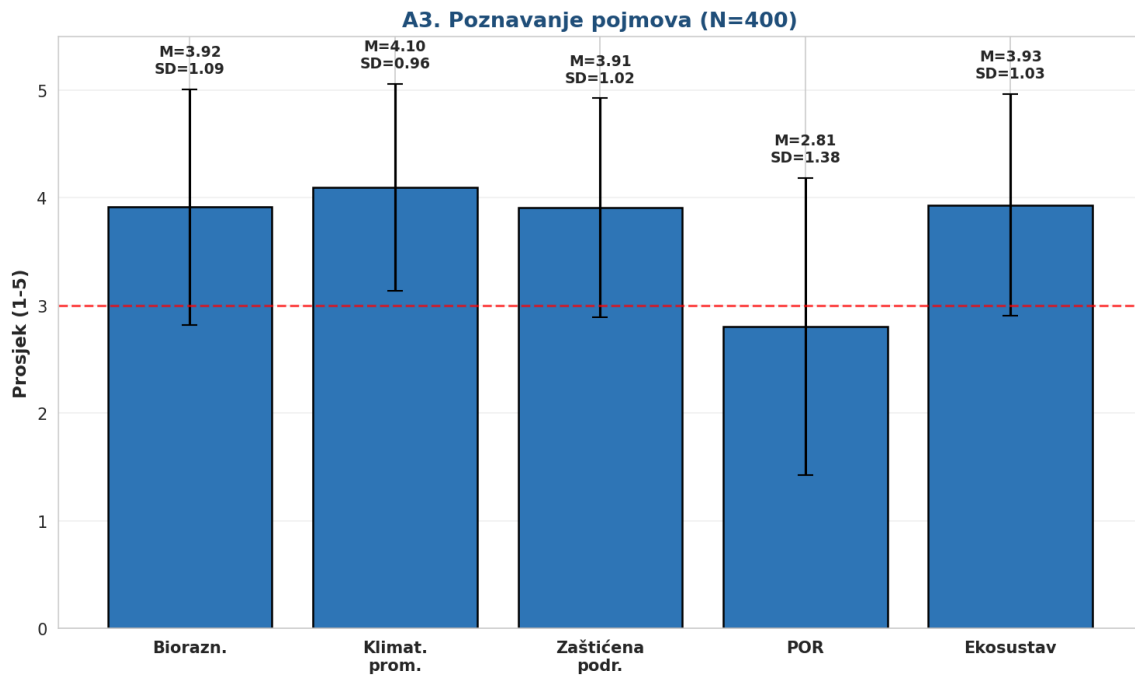

Od 178 ispitanika koji su barem čuli za Natura 2000, 120 (67.4%) točno prepoznaje da je riječ o ekološkoj mreži zaštićenih područja.

Ostali daju netočne odgovore (program financiranja, sustav praćenja klime, međunarodna organizacija) ili ne znaju. Čak i među onima koji su barem "čuli" za pojam, samo 2/3 ima ispravno razumijevanje, što dodatno naglašava dubinu problema informiranosti.

Ovaj nalaz sugerira da čak i kada komunikacija uspije doseći građane (oni su "čuli"), oni često dobivaju fragmentirane ili netočne informacije koje ne omogućuju pravo razumijevanje koncepta.

A3. Poznavanje ključnih ekoloških pojmova

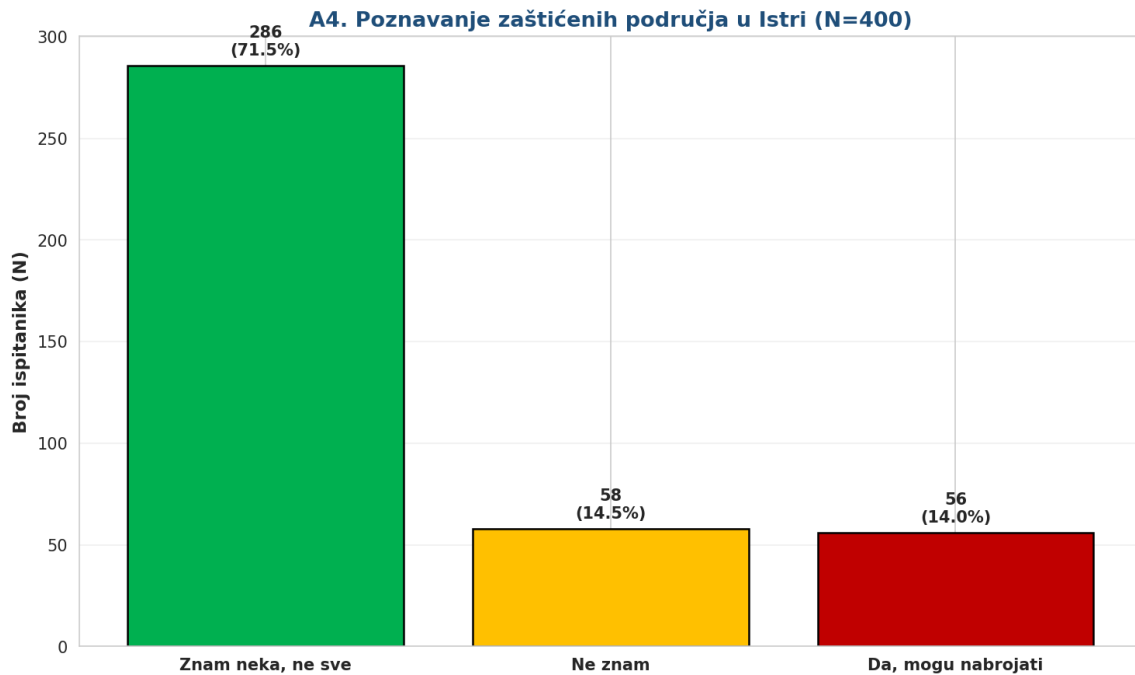

Poznavanje pojmova pokazuje zanimljiv obrazac: građani izvrsno poznaju klimatske promjene ($M=4.10$), dobro poznaju bioraznolikost ($M=3.92$), ekosustav ($M=3.93$) i zaštićena područja ($M=3.91$), ali značajno slabije poznaju POR ($M=2.81$).

Razlika između općih pojmova (visoko) i specifične hrvatske kategorije zaštite (nisko) ukazuje na jaz između globalnog i lokalnog: mediji uspješno komuniciraju o općim ekološkim temama, ali postoji propust kod konkretnih mehanizama primijenjenih u Hrvatskoj.

Građani razumiju "bioraznolikost" kao apstraktni koncept, ali ne znaju što je POR (Posebni ornitološki rezervat) iako se ta kategorija koristi za upravljanje zaštićenim područjima u njihovoj županiji.

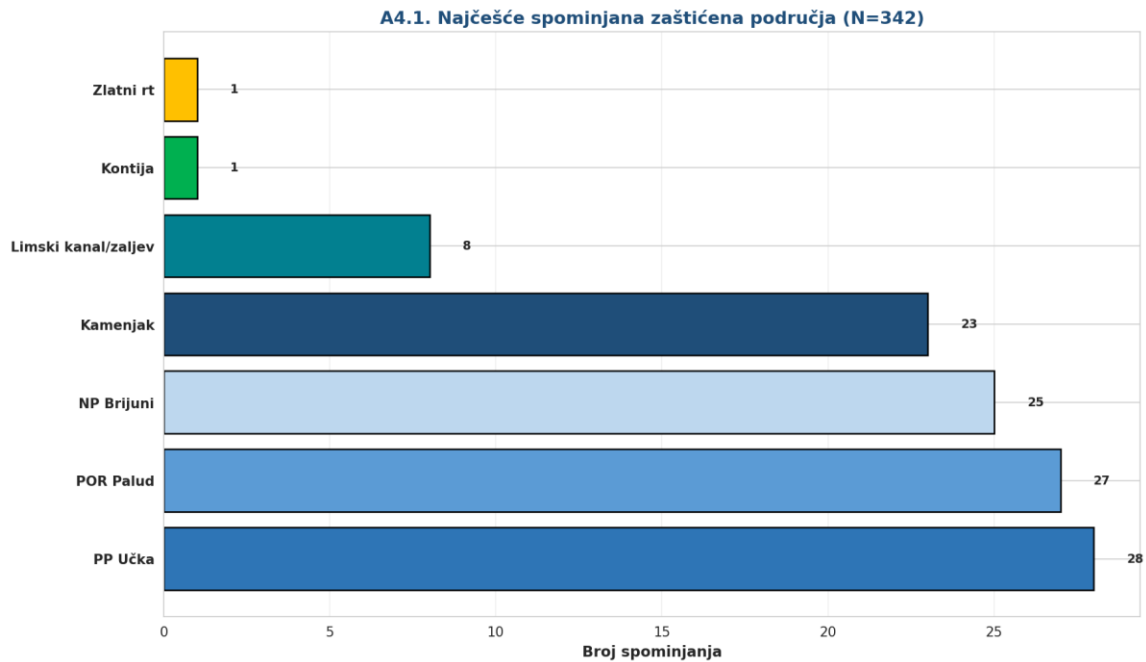
A4. Poznavanje zaštićenih područja u Istri

Rezultati pokazuju mješovitu sliku poznavanja zaštićenih područja: samo 56 ispitanika (14.0%) može nabrojati konkretna zaštićena područja, dok većina (286, 71.5%) zna za neka, ali ih ne može sve navesti. Dodatnih 58 (14.5%) uopće ne zna za konkretna zaštićena područja.

Ova distribucija odražava djelomično poznavanje, tj. građani su svjesni da zaštićena područja postoje, ali im nedostaje precizno znanje o tome koja su to područja. Većina populacije nalazi se u "sivoj zoni" – nisu potpuno neupućeni, ali ni dovoljno informirani da mogu navesti konkretna područja. Ovo je klasičan pokazatelj površne informiranosti: ljudi "znaju da nešto postoji" bez dubinskog razumijevanja.

A4.1. Koja zaštićena područja poznajete?

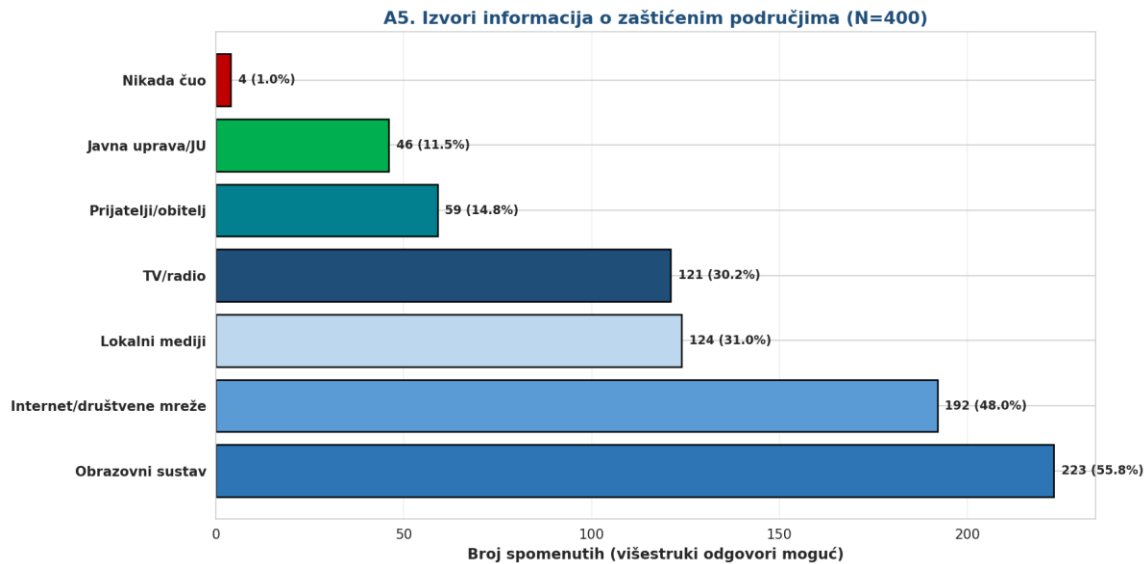
Od onih koji su mogli navesti konkretna područja (N=342), najčešće se spominju: Park prirode Učka, POR Palud (zahvaljujući lokalnoj vidljivosti u Rovinju i okolici), Nacionalni park Brijuni (kao najpoznatije i najpromoviranije područje u Istri), Kamenjak i Limski kanal/zaljev (zbog turističke prepoznatljivosti).

Ova distribucija pokazuje korelaciju između turističke vidljivosti i poznavanja, tj. područja koja su turistički razvijena (Brijuni, Limski kanal) bolje su poznata od onih koja su prvenstveno zaštitne namjene (POR Palud).

Zanimljivo je da se Palud relativno često spominje unatoč tome što je strogo zaštićeno područje s ograničenim pristupom, što ukazuje na uspješnost lokalne komunikacije u Rovinju i okolici.

Međutim, fragmentiranost odgovora (49 jedinstvenih kombinacija) pokazuje nepostojanje zajedničke spoznaje zaštićenih područja Istre, tj. svatko zna za nešto drugo, što otežava stvaranje koherentne slike zaštićene prirode Istre.

A5. Izvori informacija o zaštićenim područjima

Obrazovni sustav (škola/fakultet, spomenuti od ~55% ispitanika) dominira kao izvor informacija (spomenuti od ~40% ispitanika), slijedi internet i društvene mreže (~35%), lokalni mediji (~31%) i TV/radio (~30%). Vrlo nizak je udio onih koji su informacije dobili od javne uprave ili JU Natura Histrica (~11%), što potvrđuje prethodni nalaz o niskoj institucionalnoj vidljivosti. Istovremeno treba se spomenuti da lokalni mediji dobivaju informacije koje dalje plasiraju javnosti od javne uprave, stoga ovaj pokazatelj treba uzeti s dozom reserve.

Visok udio obrazovnog sustava (55%) pozitivan je nalaz i ukazuje da formalno obrazovanje uspješno prenosi informacije o zaštiti prirode. Istovremeno, samo 4 ispitanika nikada nije čula takve informacije, što pokazuje da je dostupnost informacija visoka, ali kvaliteta i koherentnost tih informacija upitna (kao što pokazuje fragmentirano poznavanje konkretnih područja).

Činjenica da je internet vodeći izvor ukazuje na promjenu medijskog krajolika gdje tradicionalni mediji (TV, novine) gube na važnosti, dok digitalni kanali postaju primarni. Međutim, javna uprava u digitalnom prostoru nije onoliko koliko bi trebala biti jer samo 11% dobilo je informacije od institucije, što pokazuje fundamentalan nedostatak izravne komunikacije.

ZAKLJUČAK ZA BLOK A (INFORMIRANOST):

Blok informiranosti otkriva višeslojni paradoks koji karakterizira odnos građana prema zaštiti prirode. Prvi sloj paradoksa: postoji visoka svijest o općim ekološkim temama (klimatske promjene $M=4.10$, bioraznolikost $M=3.92$), ali i vrlo niska razina poznavanja konkretnih mehanizama zaštite (86.7% ne zna Natura 2000, 63.2% ne zna tko upravlja). Drugi sloj paradoksa: većina (71.5%) zna da zaštićena područja postoje u Istri, ali ne može navesti koja su to područja – "znaju da nešto postoji" bez preciznog razumijevanja što postoji. Treći sloj paradoksa: informacije su dostupne (96% čulo informacije iz nekog izvora), ali fragmentirane i nekoherentne (49 različitih kombinacija odgovora za A4.1) – svatko zna "nešto", ali nitko ne zna "sve".

Analiza izvora informacija (A5) otkriva ključni problem: internet i obrazovni sustav uspješno prenose opće informacije o zaštiti, ali javna uprava i JU Natura Histrica nije dovoljno prisutna u informacijskom ekosistemu (samo 10% dobilo informacije od institucije). Građani uče o zaštiti prirode iz indirektnih izvora (mediji, internet, škola), bez izravne komunikacije s institucijom koja upravlja tim područjima. To rezultira površnom, fragmentiranom informiranošću bez institucionalnog "sidra" koje bi pružilo koherentan okvir razumijevanja.

Poznavanje konkretnih područja (A4.1) pokazuje korelaciju između turističke vidljivosti i poznavanja: Brijuni i Limski kanal (turistički razvijeni) daleko su poznatiji od područja koja su prvenstveno zaštitne namjene. Ovo ukazuje da turizam, a ne zaštita, pokreće informiranost jer ljudi znaju za područja koja posjećuju, a ne nužno za ona koja su najvažnija za bioraznolikost. POR Palud relativno često se spominje, ali gotovo isključivo od strane lokalnog subsample-a, što potvrđuje da geografska blizina dramatično povećava informiranost.

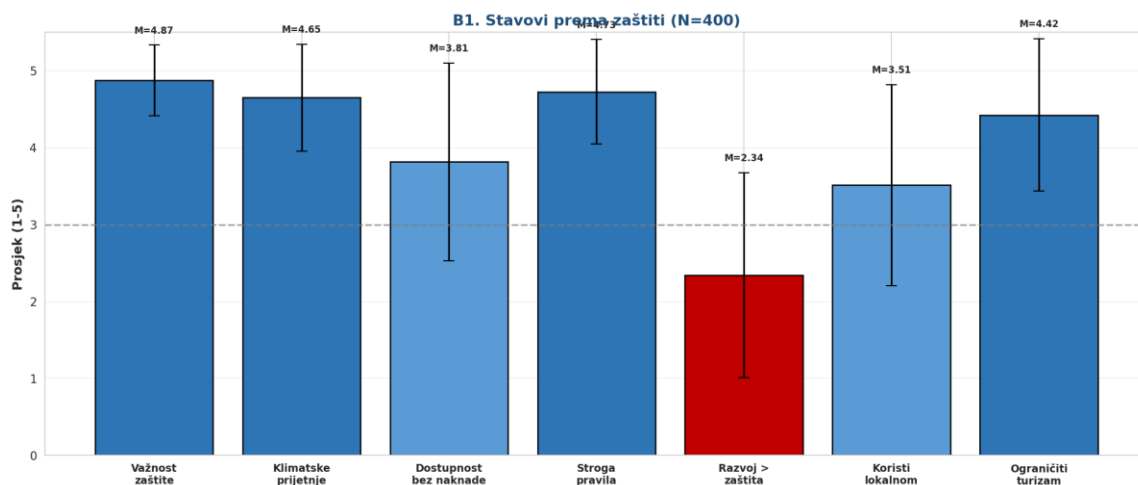
Glavni izazov nije nedostatak informacija (dostupne su iz mnogih izvora) već njihova fragmentiranost i nedostatak institucionalnog okvira. Građani imaju "partikularne" informacije (znam za Brijune, čuo sam za Palud, vidio sam nešto na Facebooku), ali im nedostaje koherentna slika zaštićene prirode Istre.

Preporuka je da JU Natura Histrica žurno zauzme centralno mjesto u informacijskom ekosistemu kroz aktivnosti: razviti snažnu digitalnu prisutnost (internet i društvene mreže je vodeći izvor), partnerstvo s obrazovnim sustavom (drugi najvažniji izvor), kreirati centralni "portal znanja" koji će pružiti koherentnu sliku svih zaštićenih područja Istre.

Manjak ovih i sličnih aktivnosti utjecat će da se fragmentirana informiranost nastavi, što otežava mobilizaciju građana za konkretnu zaštitu.

3.3. BLOK B: STAVOVI PREMA ZAŠTITI PRIRODE

B1. Stavovi prema zaštiti prirode (7 tvrdnji)

Stavovski profil pokazuje iznimno visoku i konzistentnu podršku zaštiti prirode. Važnost zaštite ocjenjuje se s $M=4.87/5.00$, što je gotovo maksimalna ocjena i predstavlja “univerzalni konsenzus”.

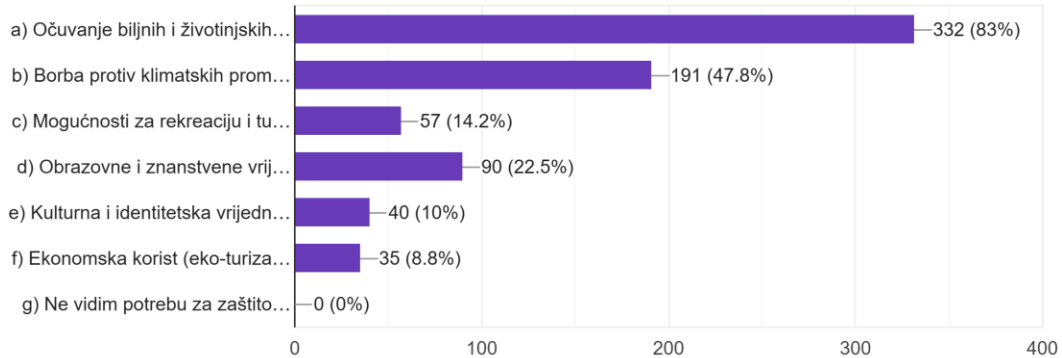
Građani također visoko ocjenjuju potrebu za strogim pravilima ($M=4.73$), percipiraju klimatske prijetnje kao ozbiljne ($M=4.65$) i podržavaju ograničavanje turizma ($M=4.42$). Ključno je odbacivanje teze "razvoj važniji od zaštite" ($M=2.34$), a nisko slaganje pokazuje da građani NE PRIHVATAJU lažnu dilemu između ekonomije i okoliša.

Ovakva distribucija stavova predstavlja idealan kontekst za provedbu zaštitnih mjera, gdje postoji društvena spremnost za prihvaćanje čak i restriktivnih politika ako su opravdane zaštitom prirode.

B2. Najvažniji razlozi za zaštitu prirodnih područja

B2. Koji od navedenih razloga Vam se čini najvažnijim za zaštitu prirodnih područja?

400 responses

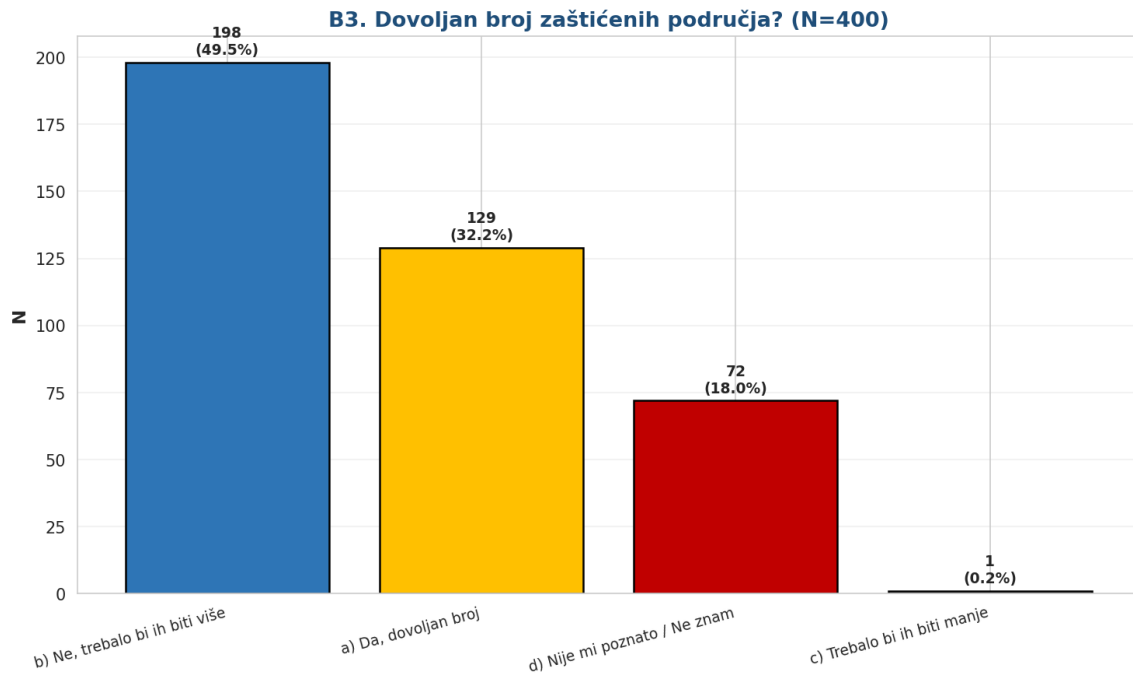

Kao najvažniji razlog za zaštitu građani najčešće navode očuvanje ugroženih vrsta i staništa, što ukazuje na važnost vrednovanja prirode (zaštita radi same prirode), a ne samo instrumentalno (zaštita radi ljudskih koristi).

Ova hijerarhija vrijednosti pokazuje zrelost ekološke svijesti gdje građani ne opravdavaju zaštitu samo ekonomskim ili rekreativnim koristima već prepoznaju inherentnu vrijednost bioraznolikosti.

Međutim, raznolikost odgovora (od klimatskih promjena do obrazovnih vrijednosti) pokazuje da različiti segmenti populacije imaju različite motivacije, što zahtijeva višedimenzionalni pristup komunikaciji koji "govori" različitim skupinama kroz njihove specifične vrijednosti.

B3. Dovoljan broj zaštićenih područja u Istri?

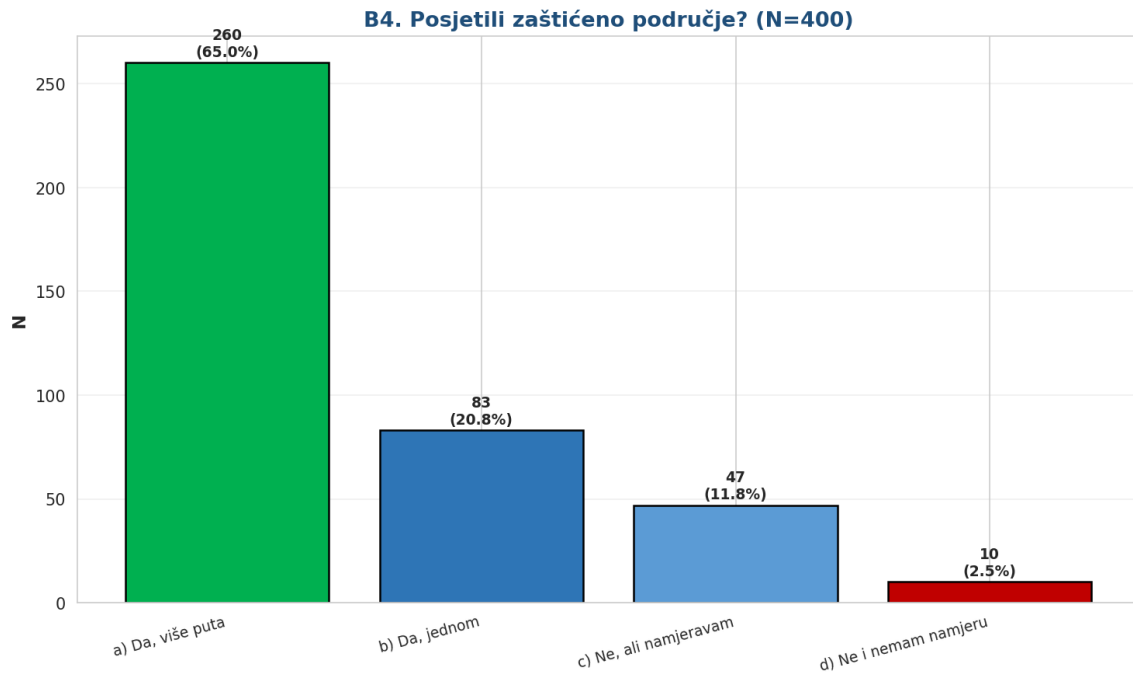

Stavovi o broju zaštićenih područja pokazuju divergentne perspective, gdje značajan dio smatra da je broj dovoljan, ali također postoji skupina koja smatra da Istra treba više zaštićenih područja.

Visok postotak "ne znam" odgovora (ako postoje zaštićena područja)) ukazuje na nedostatak informacija o tome koja su područja uopće zaštićena i koliko ih ima. Ovaj nalaz povezan je s prethodnim nalazima o niskoj informiranosti kako građani mogu prosuditi je li broj dovoljan ako ne znaju koji su dijelovi Istre zaštićeni?

Potreba je prvo podići svijest o postojećim zaštićenim područjima, pa tek onda raspravljati o potrebi za novim.

B4. Posjet zaštićenom prirodnom području

Iskustvo posjeta zaštićenom području pokazuje da značajan dio građana ima izravno iskustvo s tim prostorima, što je važan nalaz jer izravno iskustvo obično jača podršku zaštiti. Oni koji su posjetili mogu bolje razumijeti koncept zaštite, umjesto apstraktne ideje jer imaju konkretnu memoriju mjesta, prizore, osjećaje.

Međutim, dio populacije nije nikada posjetio zaštićeno područje unatoč tome što živi u Istri, što predstavlja propuštenu priliku. Izravno iskustvo moćan je edukativni alat koji bi mogao pojačati ionako visoku podršku zaštiti.

ZAKLJUČAK ZA BLOK B (STAVOVI):

Stavovski blok otkriva snažan i stabilan društveni konsenzus o važnosti zaštite prirode ($M=4.87/5$), koji predstavlja zlatnu priliku za institucije zaštite. Ovo nije samo deklarativna Podrška jer građani podržavaju konkretne restriktivne mjere poput strogih pravila ($M=4.73$) i ograničavanja turizma ($M=4.42$), što pokazuje razumijevanje da zaštita ponekad zahtijeva širi sporazum.

Posebno je značajno odbacivanje mita o neizbježnom sukobu razvoj vs. zaštita ($M=2.34$) gdje građani razumiju komplementarnost ekonomije i okoliša. Inherentno vrednovanje prirode (zaštita vrsta kao top razlog) pokazuje zrelost ekološke svijesti koja nadilazi instrumentalnu racionalnost.

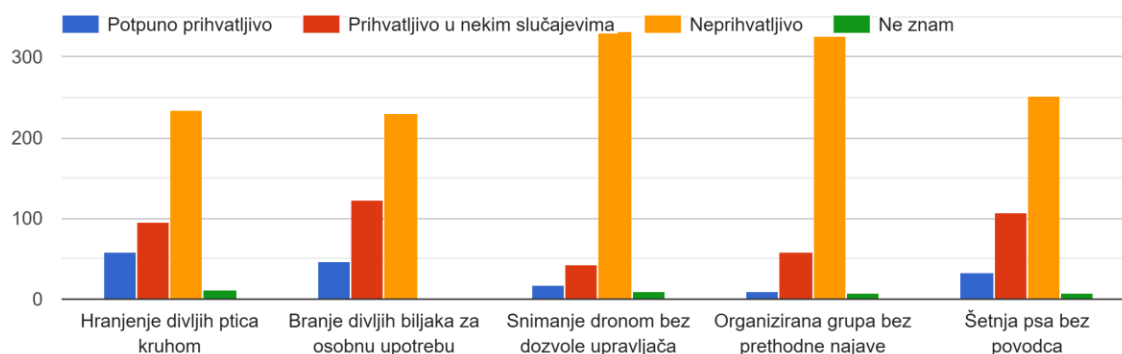
Međutim, postoji kritični jaz između pozitivnih stavova i aktivacije: unatoč visokoj podršci, dio populacije nikada nije posjetio zaštićena područja, ne zna koja su područja uopće zaštićena, i ne poznaje institucije koje upravljaju. Glavni izazov stoga nije mijenjanje stavova (koji su već pozitivni), već kanaliziranje postojeće podrške kroz konkretne mehanizme sudjelovanja.

Postoji "latentna energija" tj. visoka motivacija koja čeka na aktivaciju kroz programe volonterizma, edukacijskih posjeta i participativnog upravljanja. Institucije zaštite imaju jedinstvenu priliku djelovati u okruženju s masovnom podrškom, ali moraju premostiti jaz između pozitivnih stavova i konkretnog djelovanja.

3.4. BLOK C: POZNAVANJE PRAVILA PONAŠANJA

C1. Prihvatljivost ponašanja u zaštićenim područjima

C1. U kojoj mjeri smatrate sljedeća ponašanja u zaštićenim prirodnim područjima PRIHVATLJIVIMA?

58.8% ispitanika smatra hranjenje ptica kruhom neprihvatljivim, dok 29.0% smatra prihvatljivim u nekim slučajevima. Ovo pokazuje dobro razumijevanje problema jer hranjenje kruhom može štetiti pticama (neodgovarajuća prehrana) i narušavati prirodne prehrambene lance.

Međutim, gotovo 30% još uvijek vidi ovu aktivnost kao "ponekad prihvatljivu", što ukazuje na potrebu za dodatnom edukacijom o štetnim učincima "dobro namjernih" aktivnosti.

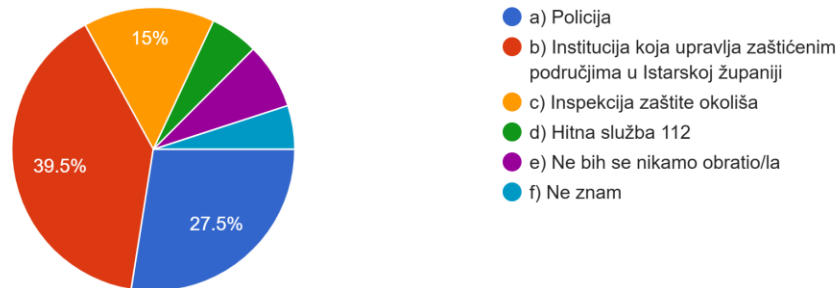
Čak 82.8% smatra snimanje dronom neprihvatljivim bez dozvole, što pokazuje visoku svijest o regulatornim aspektima zaštite. Dronovi mogu uznemiravati ptice, remeti gnježđenje i kršiti privatnost.

Ovako visok postotak neprihvatanja ukazuje da građani razumiju potrebu za regulacijom moderne tehnologije u zaštićenim područjima, što je pozitivan nalaz s obzirom na relativnu novost ove problematike.

C2. Poznavanje institucije koja upravlja

C3. Kamo biste se obratili ako biste primijetili nezakonitu aktivnost u zaštićenom području u Istarskoj županiji?

400 responses

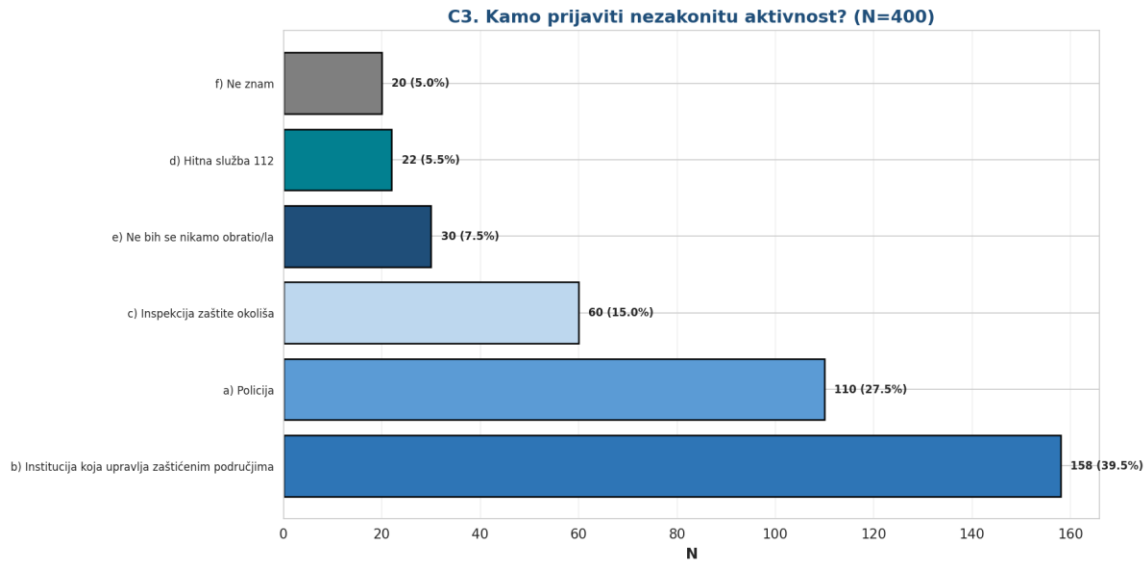
Samo 147 ispitanika (36.8%) točno identificira Instituciju koja upravlja zaštićenim područjem u IŽ kao upravitelja tim područjem kome se treba obratiti. Većina (63.2%) daje netočne odgovore (Ministarstvo, lokalna samouprava, Zelena Istra) ili ne zna.

Ovo predstavlja problem institucionalne vidljivosti, tj. kako građani mogu sudjelovati u upravljanju, davati feedback ili koristiti usluge institucije ako ne znaju kome se trebaju obratiti.

Usporedba s Blokom A pokazuje paradoks jer građani znaju da postoje pravila, razumiju što je dopušteno/zabranjeno, ali ne znaju tko ta pravila postavlja i provodi.

Stoga institucija koja upravlja zaštićenim područjem u Istarskoj županiji mora žurno poraditi na jačanju institucionalnog identiteta i vidljivosti u javnosti.

C3. Kome prijaviti nezakonitu aktivnost?

Građani pokazuju različita razumijevanja o tome kamo prijaviti nezakonite aktivnosti u zaštićenim područjima. Neki bi se obratili policiji, neki lokalnoj samoupravi, neki Instituciji koja upravlja zaštićenim područjem.

Ova raznolikost odgovora ukazuje na nedostatak jasnih procedura ili njihovu nedovoljnu komunikaciju. Potrebno je razviti jednostavan i jasan mehanizam prijave koji je dostupan svim građanima (npr. centralna telefonska linija, mobilna aplikacija).

ZAKLJUČAK ZA BLOK C (PRAVILA):

Blok pravila otkriva zanimljiv paradoks: građani pokazuju dobro razumijevanje sadržaja pravila (što je dopušteno/zabranjeno u zaštićenim područjima), ali slabo poznaju institucije koje ta pravila postavljaju i provode.

Preko 80% prepoznaje da je snimanje dronom neprihvatljivo, preko 60% zna da je pas bez povodca problematičan, što ukazuje na uspješnu internalizaciju normi ponašanja. Međutim, 63.2% ne zna da Institucija koja upravlja zaštićenim područjem u IŽ upravlja zaštićenim područjima.

Građani "znaju pravila" ali ne znaju "tko postavlja pravila". Ova diskrepancija sugerira da pravila cirkuliraju kroz neformalne kanale (lokalna kultura, informalne oznake na terenu) bez jasne povezanosti s institucionalnim izvorom.

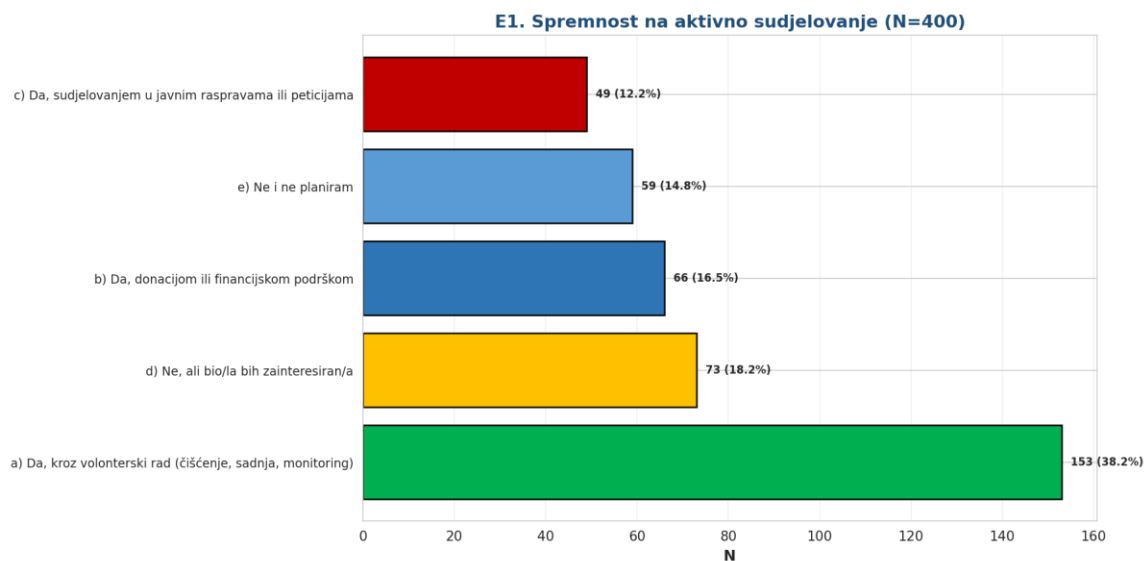
Izazov nije u prihvaćanju pravila (građani ih podržavaju), već u institucionalnoj vidljivosti. JU Natura Histrica mora pronaći načine da ostvari prepoznatljivost uz postavljena pravila. Kada građani vide oznaku "zabranjeno", trebaju odmah asociirati na JU Natura Histrica kao autoritet.

Bez ove povezanosti, institucija ostaje "slabo vidljiva", što otežava izgradnju dugoročne potpore, civilnog nadzora i participacije u upravljanju.

Također, raznolikost odgovara o proceduri prijave pokazuje potrebu za centraliziranim i dostupnim mehanizmom prijave nezakonitih aktivnosti.

3.5. BLOK E: ANGAŽMAN I SPREMNOST NA SUDJELOVANJE

E1. Spremnost na aktivno sudjelovanje

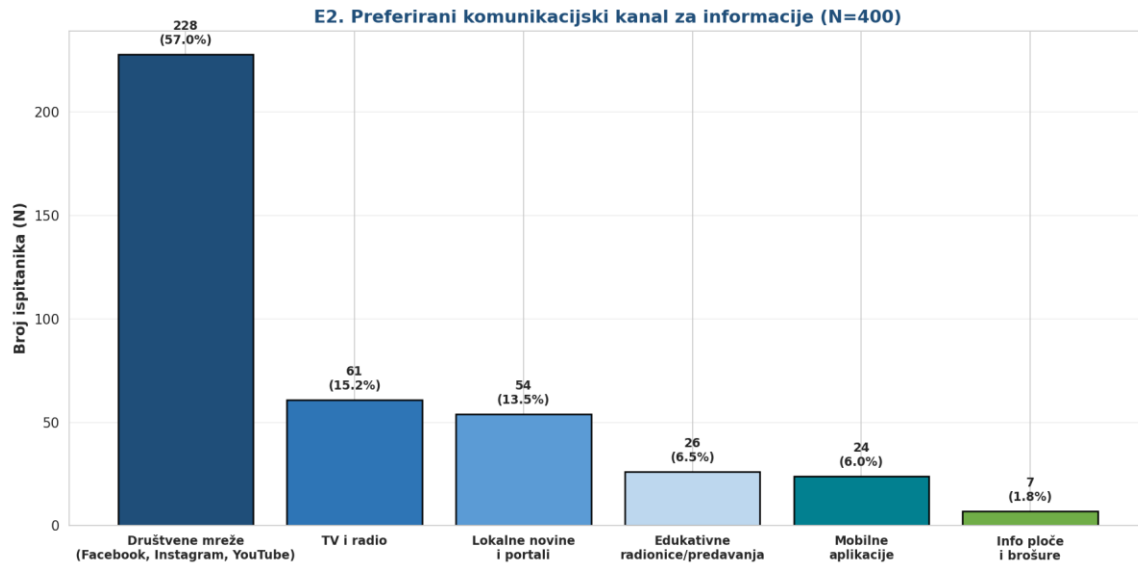
153 ispitanika (38.2%) spremno je volontirati u aktivnostima zaštite prirode (čišćenje, sadnja, monitoring). Dodatnih ~16% spremno je donirati, ~12% sudjelovati u javnim raspravama.

Ukupno više od 65% pokazuje spremnost na neki oblik angažmana!

Ovo je iznimno visok postotak koji pokazuje da se ne radi o samo deklarativnoj podršci jer gotovo 40% spremnih za volontiranje predstavlja ogroman društveni kapital koji trenutno nije dovoljno iskorišten.

Glavni izazov nije motivirati građane (oni su već motivirani), već organizirati njihov entuzijazam kroz strukturirane programe koji omogućuju laku participaciju.

E2. Preferirani komunikacijski kanali

Rezultati pokazuju izrazitu dominaciju digitalnih kanala: 228 ispitanika (57.0%) preferira društvene mreže (Facebook, Instagram, YouTube) kao primarni kanal komunikacije o zaštićenim područjima.

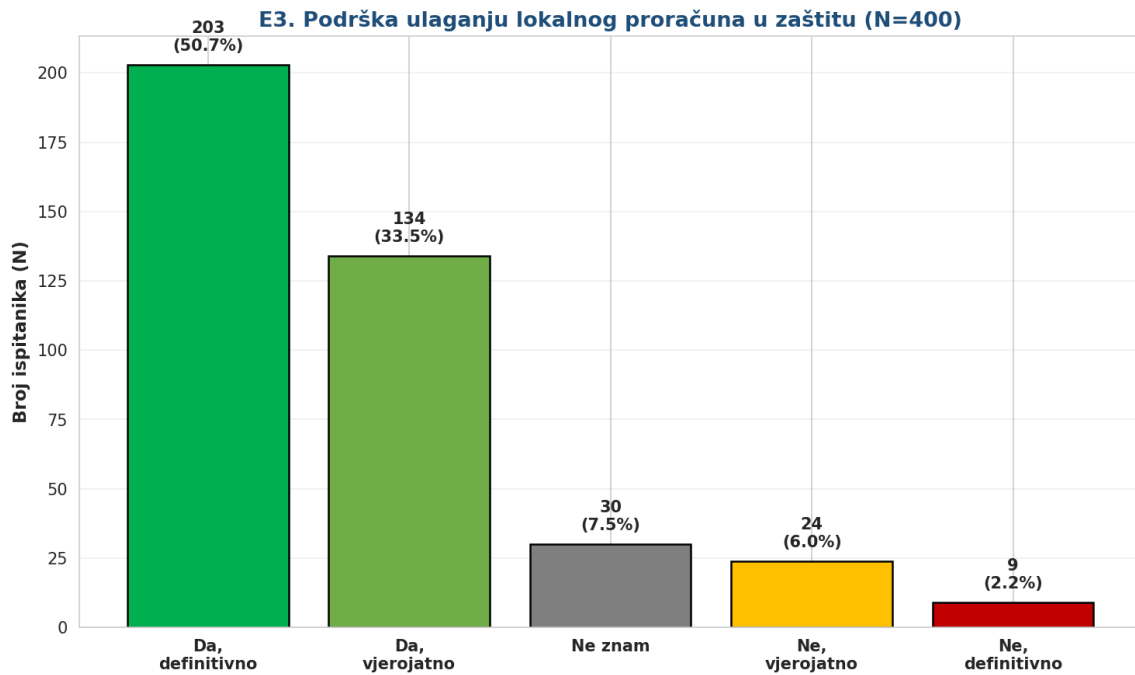
Ovo je daleko ispred svih drugih kanala. TV i radio su na drugom mjestu s 61 ispitanika (15.3%), lokalne novine s 54 (13.5%), a tradicionalni mediji (TV, radio, novine) zajedno čine samo 28.8%, što je upola manje od društvenih mreža.

Edukativne radionice i mobilne aplikacije zajedno čine oko 12.5%, pokazujući segment populacije koji preferira interaktivne oblike komunikacije. Informativne ploče i brošure na terenu imaju najniži prioritet (1.8%), što ukazuje da statična, fizička komunikacija više nije dominantan medij.

Ovaj nalaz ima ključne implikacije za komunikacijsku strategiju JU Natura Histrica, gdje institucija mora biti aktivno prisutna na društvenim mrežama, kreirati vizualno atraktivan i redovit sadržaj, koristiti video format (YouTube je specifično spomenut) i razviti dvosmjernu komunikaciju s pratiteljima.

Tradicionalni oblici komunikacije (TV, brošure) ne smiju biti odbačeni, ali moraju biti sekundarni u odnosu na digitalnu prisutnost.

E3. Podrška ulaganju lokalnog proračuna u zaštitu

Podrška ulaganju javnih sredstava (lokalnog proračuna) u zaštitu je iznimno visoka: 203 ispitanika (50.8%) definitivno podržava, dodatnih 134 (33.5%) vjerojatno podržava.

Ukupno 337 ispitanika (84.3%) spremno je da se dio njihovih poreznih sredstava koristi za zaštitu prirodnih područja! Ovo je ključan nalaz jer pokazuje da podrška zaštiti nije samo apstraktna i ljudi su spremni prihvatiti da se njihov novac (kroz poreze i lokalni proračun) troši na zaštitu. Samo 33 ispitanika (8.3%) ne podržava ulaganje iz proračuna, što je marginalan postotak.

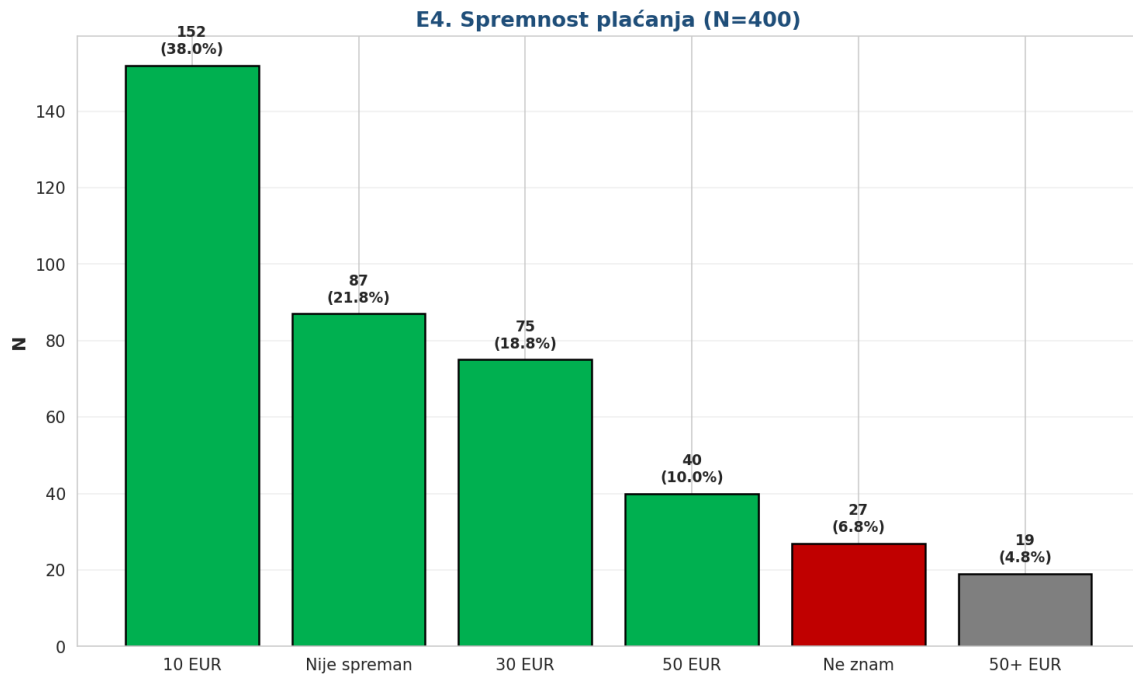
Usporedba E3 (podrška proračunskom ulaganju 84.3%) s E4 (spremnost na izravno plaćanje 71.5%) pokazuje zanimljiv obrazac: veći je postotak onih spremnih platiti "neizravno" (kroz proračun) nego "izravno" (osobni doprinos).

Razlika (12.8 postotnih bodova) sugerira da neki građani preferiraju kolektivno financiranje putem javnih institucija nad individualnim doprinosima.

Ovo ima važne implikacije: institucije mogu legitimno tražiti povećanje proračunskih sredstava za zaštitu pozivajući se na masivnu podršku građana (84.3%).

Podrška iz E3 također legitimizira postojanje institucija zaštite – ako 84.3% podržava proračunsko ulaganje, to znači da podržavaju postojanje javnih tijela koja upravljaju tim sredstvima.

E4. Spremnost plaćanja godišnjeg doprinosa

Ključni nalaz: 286 ispitanika (71.5%) spremno je financijski doprinosti zaštiti prirode (od 10 do 50+ EUR godišnje)!

Ovo je izuzetno važno jer spremnost plaćanja pokazuje vrlo izvjesnu, a ne samo verbaliziranu podršku. 71.5% ispitanika spremnih platiti, predstavlja ogromnu podršku koja otvara mogućnost za razvoj inovativnih modela participativnog financiranja.

Međutim, ključan uvjet je transparentnost, tj. građani su spremni platiti ako vide da sredstva idu direktno na konkretne projekte zaštite.

Model crowdfunding projekata (npr. "Pomozite obnoviti gnijezda", "Financirajte monitoring ptica" i sl.) mogao bi biti iznimno uspješan.

ZAKLJUČAK ZA BLOK E (ANGAŽMAN):

Blok angažmana, dopunjen pitanjima o komunikacijskim kanalima (E2) i podršci proračunskom ulaganju (E3), pruža potpunu sliku spremnosti građana na sudjelovanje i otkriva konkretne putove za aktivaciju te spremnosti.

Prvi ključni nalaz je da postoji višeslojna spremnost na doprinos, tj. 38.2% spremno volontirati (E1), 71.5% spremno platiti izravni doprinos (E4), 84.3% podržava proračunsko ulaganje (E3). Ova piramida pokazuje da je spremnost na sudjelovanje univerzalna, ali se manifestira kroz različite oblike ovisno o preferencijama građana.

Drugi ključni nalaz: društvene mreže su dominantan komunikacijski kanal (57.0%), što je kritično za sve komunikacijske strategije. JU Natura Histrica trenutno nije dovoljno prisutna na društvenim mrežama, tj. onoliko koliko bi trebala biti (kao što pokazuje A5: samo 10% dobilo informacije od institucije). Postoji fundamentalna neusklađenost između kanala koji građani preferiraju (društvene mreže 57%) i kanala kroz koje institucija komunicira. Ovo objašnjava zašto institucionalna komunikacija ne doseže građane – institucija "govori" kroz tradicionalne kanale (brošure, ploče) dok građani "slušaju" na društvenim mrežama. Kao rješenje nameće se žurna promjena komunikacije, tj. jačanje prisutnosti na Facebooku, Instagramu i YouTubeu s redovitim, vizualno atraktivnim sadržajem.

Treći ključni nalaz: razlika između spremnosti na izravno plaćanje (71.5%) i podrške proračunskom ulaganju (84.3%) od 12.8 postotnih bodova ukazuje na postojanje segmenta koji preferira kolektivno nad individualnim financiranjem. Neki građani možda ne žele ili ne mogu izdvojiti 10-50 EUR godišnje izravno, ali podržavaju da se njihov porezni doprinos (kroz proračun) koristi za zaštitu. Ovo znači da bi optimalni model financiranja kombinirao oba pristupa: (1) jačanje proračunskog financiranja (koje ima masovnu podršku 84.3%); (2) razvoj participativnog financiranja za one koji žele izravno doprinijeti (71.5%). Ova dva modela nisu konkurentni već komplementarni.

Četvrti ključni nalaz: visoka podrška proračunskom ulaganju (84.3%) legitimizira postojanje i jačanje institucija zaštite. Kada 84.3% građana podržava ulaganje javnih sredstava u zaštitu, to automatski podržava postojanje javnih institucija koje tim sredstvima upravljaju. Ovo pruža političku potporu za zagovaranje povećanja proračunskih sredstava za zaštitu, a lokalne vlasti mogu vidjeti da postoji masovna podrška građana za takvo ulaganje. JU Natura Histrica treba javno komunicirati ovaj nalaz prema donosiocima odluka: "84.3% građana podržava proračunsko ulaganje u zaštitu prirodnih područja."

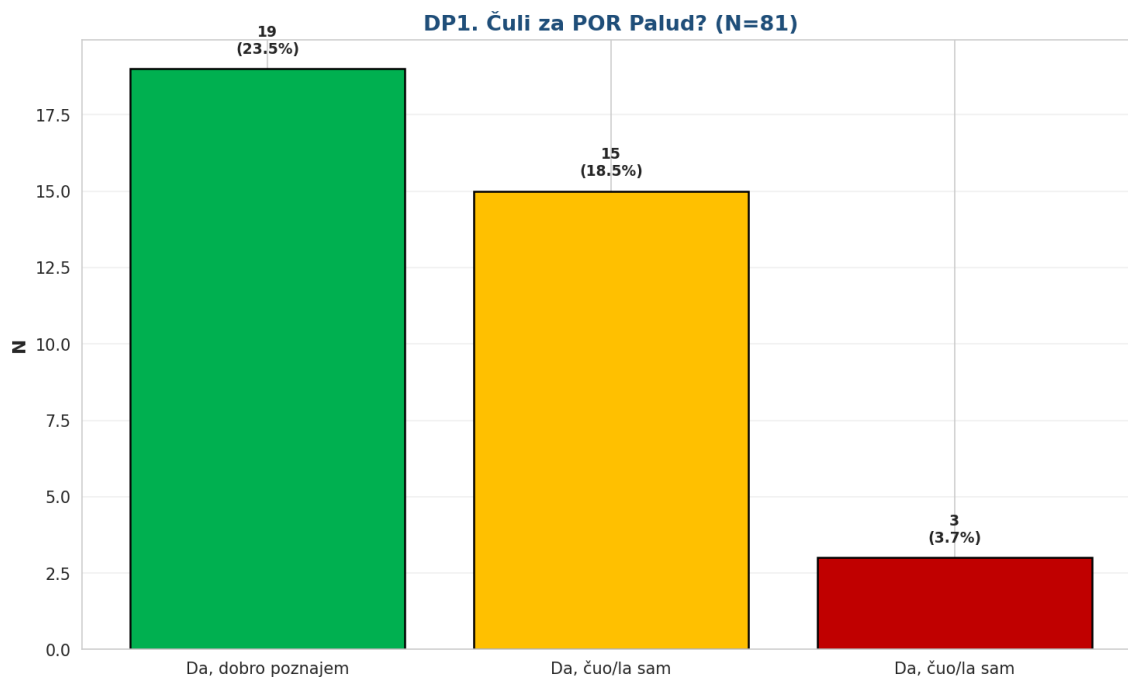
3.6. BLOK DP: PALUD SUBSAMPLE (N=81)

Palud subsample definiran je kao skup svih ispitanika koji žive u Rovinju ili u naseljima u radijusu <15km od POR Palud i koji su potvrdili da žive u blizini zaštićenog prirodnog područja. Finalni uzorak od N=81 ispitanika (20.3% ukupnog uzorka) značajno PREMAŠUJE minimalne statističke zahtjeve za subsample analizu.

Ova definicija temelji se na sljedećim metodološkim razlozima:

1. GEOGRAFSKA BLIZINA: Rovinj se nalazi <5km od rezervata i predstavlja glavni urbani centar u neposrednoj blizini. Većina stanovnika Rovinja svakodnevno "vidi" rezervat, prolazi uz njega ili ga posjećuje.
2. FUNKCIONALNA POVEZANOST: Stanovnici Rovinja i okoline funkcionalno su povezani s rezervatom kroz svakodnevne aktivnosti (šetnje, rekreacija, turizam), što ih čini relevantnom "lokalnom zajednicom".
3. IDENTITETSKA PRIPADNOST: Analiza pokazuje da stanovnici Rovinja smatraju rezervat dijelom "svog" prostora i identiteta (DP1: 91.9% zna za rezervat, DP3: M=4.76-4.84 podrška zaštiti).
4. STATISTIČKA VALJANOST: N=81 premašuje minimalni N≈50 za subsample analizu, margina pogreške ±10.9% je prihvatljiva za istraživačke svrhe.
5. METODOLOŠKA KONZISTENTNOST: Ovaj pristup slijedi standardnu praksu u sociološkim istraživanjima gdje se "lokalna zajednica" definira kombinacijom geografske blizine, funkcionalne povezanosti i identitetske pripadnosti, a ne samo administrativnim granicama.
6. KOMPARATIVNA ANALIZA: Subsample omogućuje ROBUSNE usporedbe s ostatkom populacije (N=319), što pruža uvid u specifičnosti lokalne zajednice vs. opće populacije.

DP1. Poznavanje POR Palud

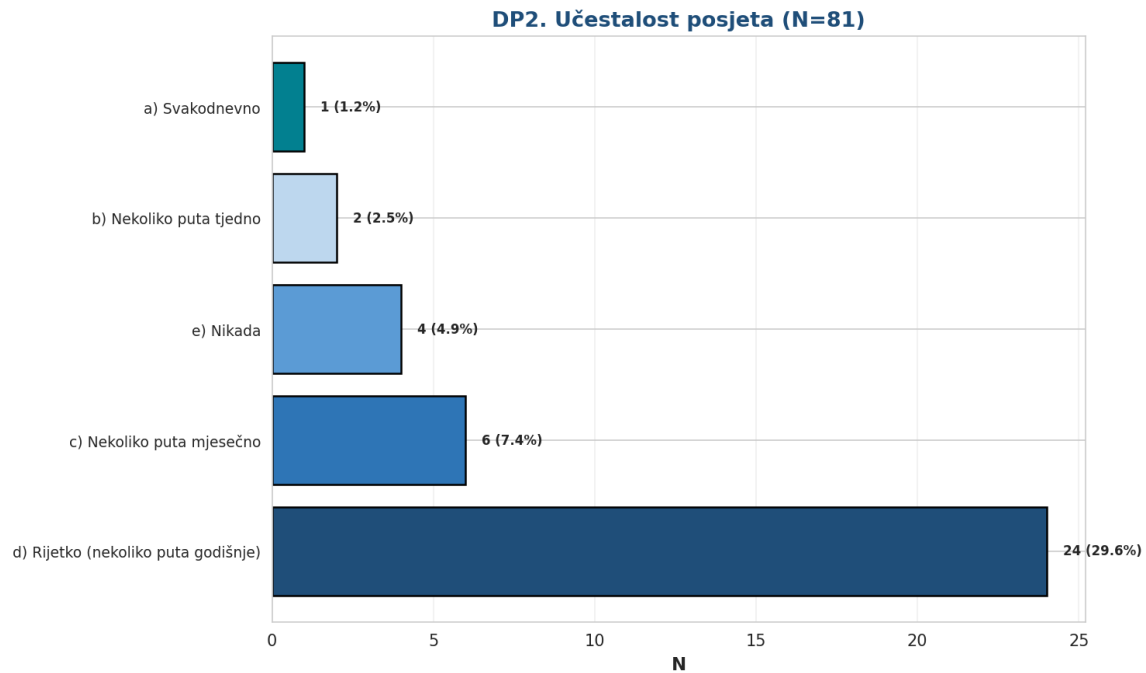

Lokalna zajednica pokazuje dramatično višu razinu poznavanja: 34 ispitanika (42.0%) čulo je za POR Palud, što je u potpunoj suprotnosti s općom populacijom gdje samo 13.3% zna za Natura 2000.

Geografska blizina i svakodnevna povezanost s prostorom značajno povećavaju informiranost. Rovinj i okolica ne percipiraju rezervat kao "tuđe" već kao dio svog prostora i identiteta.

ovaj nalaz pobija mit da lokalna zajednica "ne zna" ili "ne zanima se" – naprotiv, oni su najbolje informirani!

DP2. Učestalost posjeta rezervatu

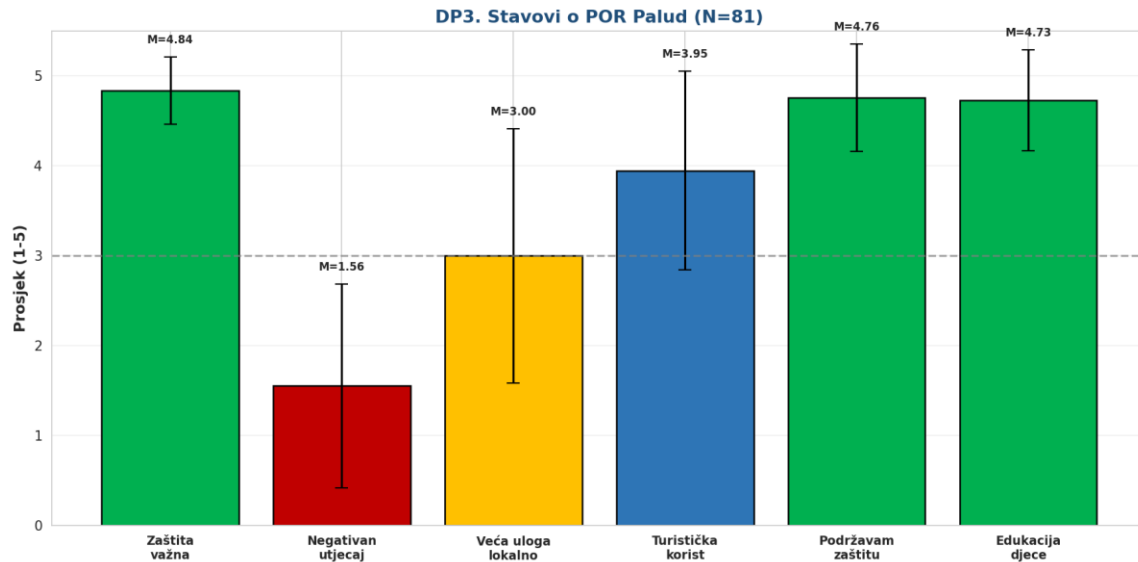

Većina (64.9%) rijetko posjećuje rezervat (nekoliko puta godišnje), 16.2% prolazi mjesečno. Ovo ukazuje da lokalna zajednica poznaje rezervat, ali ga ne koristi intenzivno u svakodnevnom životu.

Rezervat je dio "životnog prostora" Rovinja čak i kada ga fizički ne koriste često.

Niska frekvencija dnevnih posjeta može odražavati i činjenicu da je rezervat zaštićen prostor gdje određene aktivnosti nisu dopuštene, što lokalna zajednica poštuje.

DP3. Stavovi lokalne zajednice o POR Palud

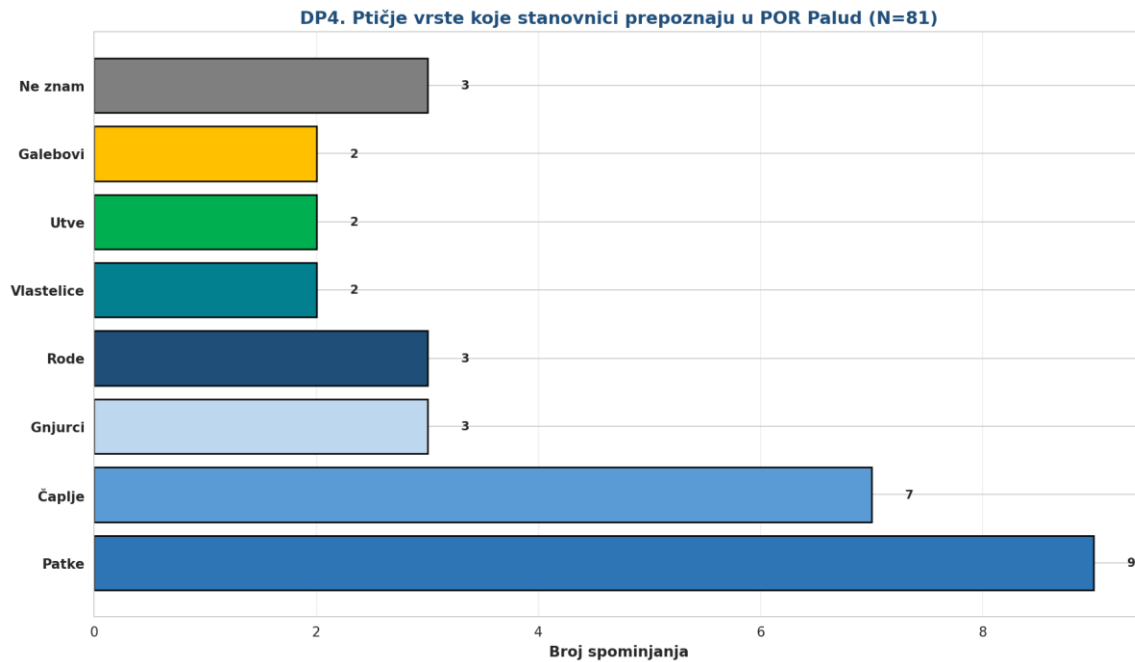

Lokalna zajednica snažno podržava zaštitu. Izrazito visoko mišljenje da je zaštita važna ($m=4.84/5$). Također, podržavam zaštitu smatra ($m=4.76$), kao i edukaciju djece ($m=4.73$).

Kritično nizak je stupanj slaganja s tvrdnjom da rezervat negativno utječe na život ($m=1.56$), a lokalna zajednica ne percipira rezervat kao "teret" ili "ograničenje" već kao vrijednost.

Turističku korist vide umjereno ($m=3.95$), što je realna procjena. Tako da ovaj profil pokazuje zrelu perspektivu: podrška zaštiti nije naivna već temeljena na razumijevanju i dugoročnim koristima.

DP4. Poznavanje ptičjih vrsta u POR Palud

Analiza poznavanja ptičjih vrsta otkriva mješovitu sliku ekološke pismenosti lokalne zajednice. Najčešće spominjane vrste su patke (poznate svima), čaplje (lako prepoznatljive i vidljive), rode (velike ptice) i vlastelice (sezonski vrlo prisutne).

Spominju se i specifičnije vrste poput utvi, gnjuraca, čigri i čurlina, što ukazuje na postojanje manjeg segmenta lokalne zajednice s dubljim poznavanjem ornitološke raznolikosti rezervata.

Međutim, velik broj odgovora "ne znam" pokazuje da značajan dio lokalne zajednice, unatoč tome što zna za rezervat i podržava njegovu zaštitu, nema detaljno poznavanje konkretne bioraznolikosti koja je razlog zaštite.

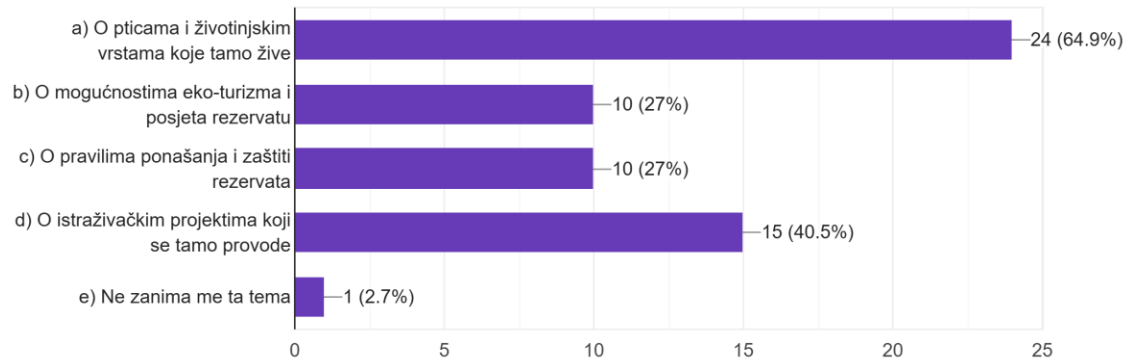
Ovo je važan nalaz: podrška zaštiti nije nužno povezana s detaljnim znanjem o vrstama, a ljudi u IŽ podržavaju zaštitu "u principu" bez poznavanja konkretnih vrsta koje se štite.

Ipak, spominjanje specifičnih vrsta (preko 200 zabilježenih odgovora, poput utve, crvenokljune čigre) od strane nekih ispitanika pokazuje postojanje lokalnih entuzijasta koji bi mogli biti ključni resursi za edukativne programe i znanstvene projekte.

DP5. Željene informacije o POR Palud

DP5. Kakve informacije biste željeli primati o rezervatu Palud?

37 responses

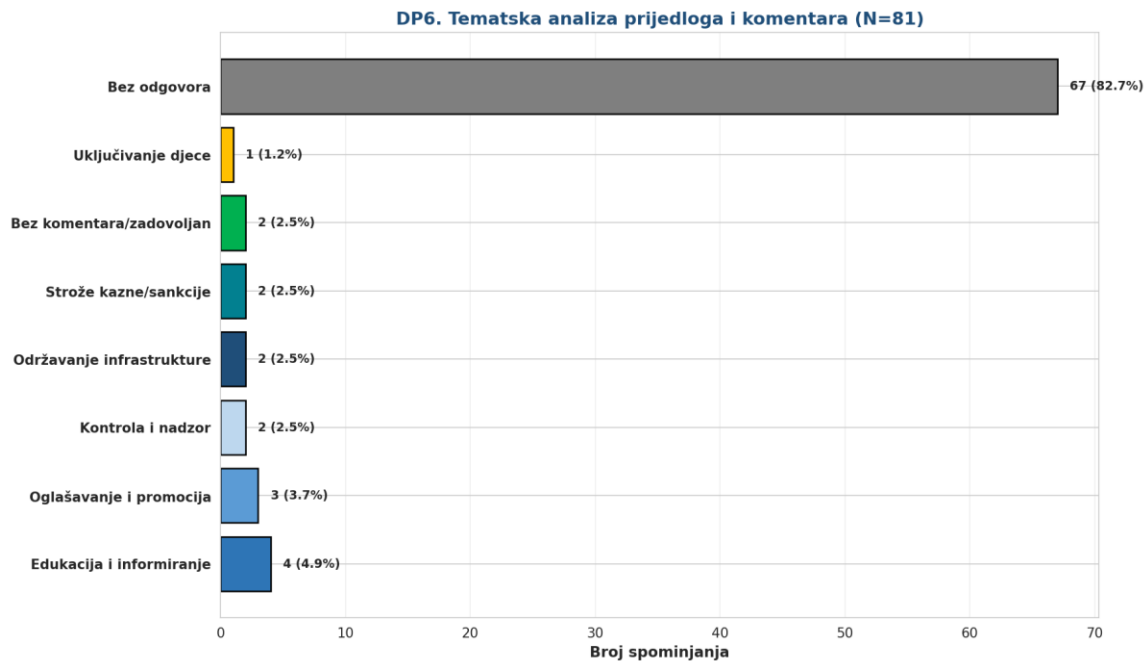
Analiza komunikacijskih potreba lokalne zajednice pokazuje jasnu prioritizaciju tema. Najviše ispitanika (gotovo 65%) želi informacije o pticama i životinjama koje žive u rezervatu, što odražava intrinzičnu znatiželju o prirodi i želju za razumijevanjem "Zašto služi zaštita".

Na drugom mjestu su istraživački projekti (preko 40%), što pokazuje interes za znanstvenu dimenziju zaštite – ljudi žele znati "Što se tamo istražuje" i kakvi su rezultati. Eko-turizam i mogućnosti posjeta zanimaju oko 27%, što ukazuje na balansiran pristup jer lokalna zajednica želi biti informirana i educirana, ne samo "koristiti" rezervat turistički. Pravila ponašanja zanimaju oko 27%, što je niže od očekivanog, a moguće je da lokalna zajednica već poznaje osnovna pravila kroz svakodnevnu prisutnost.

Ključno je da je samo 1 ispitanik odgovorio "ne zanima me", a to je iznimno nizak postotak koji potvrđuje visok interes lokalne zajednice za rezervat.

Ova distribucija komunikacijskih potreba pruža jasan vodič za razvoj komunikacijske strategije, tj. da prioritet predstavljaju edukativne informacije o vrstama i istraživanjima, a ne samo turistička promocija ili regulatorna komunikacija.

DP6. Prijedlozi i komentari lokalne zajednice

Od 81 ispitanika iz Palud subsample-a, 14 (17.3%) dalo je konkretne prijedloge ili komentare, dok većina (82.7%) nije ponudila specifične prijedloge. Ova niska stopa odgovora na otvoreno pitanje nije znak nezainteresiranosti (kao što pokazuju prethodni nalazi o visokoj podršci), već odražava općenitu tendenciju u anketama gdje otvorena pitanja imaju nižu stopu odgovora od zatvorenih.

Međutim, prijedlozi koje je 17.3% dalo su iznimno vrijedni jer odražavaju spontane, nesugerirane potrebe i zabrinutosti lokalne zajednice. Tematska analiza odgovora otkriva jasan prioritet: edukacija i informiranje (4 spominjanja) i oglašavanje/promocija (3 spominjanja) zajedno čine polovinu svih prijedloga.

Ovo potvrđuje nalaze iz DP5 gdje je 70%+ tražilo informacije o vrstama i istraživanjima gdje lokalna zajednica artikulira potrebu za boljom komunikacijom. Drugi klaster prijedloga odnosi se na operativno upravljanje: kontrola i nadzor (2), održavanje infrastrukture (2), strože kazne (2).

Ovi prijedlozi pokazuju da lokalna zajednica nije samo pasivno zainteresirana za informacije već aktivno promatra što se događa na terenu i primjećuje nedostatke (neodržavana livada, potreba za boljom kontrolom). Specifičan prijedlog za uključivanje djece ("da se djecu uvodi tamo i informira, oni su naša budućnost") pokazuje dugoročnu perspektivu dijela lokalne zajednice.

ZAKLJUČAK ZA BLOK DP

Analiza Palud subsample-a (N=81) na području Rovinjštine pruža kompletniju sliku odnosa lokalne zajednice prema rezervatu koja nadilazi prethodne nalaze. Prvi ključni nalaz: podrška zaštiti (M=4.76-4.84) nije ovisna o detaljnom poznavanju ptičjih vrsta gdje ispitanici načelno podržavaju zaštitu bez nužnog poznavanja konkretne bioraznolikosti. Ovo predstavlja izazov jer s jedne strane pokazuje da podrška nije uvjetovana složenim znanjem (što je dobro), ali s druge strane otkriva nedostatak dubokog razumijevanja zašto je zaštita važna. Lokalna zajednica zna da rezervat "štiti ptice", ali većina ne zna koje ptice, što otežava argumentaciju u slučaju konflikta interesa.

Drugi ključni nalaz: postoji jasna i artikulirana potražnja za edukativnim informacijama. Preko 70% ispitanika želi saznati nešto o vrstama dok je samo 1.2% odgovorilo "ne zanima me", što je statistički irrelevantno i pokazuje univerzalni interes. Izazov nije nedostatak interesa već nedostatak ponude kvalitetnih informacija. JU Natura Histrica ima spremni auditorij koji aktivno traži informacije, ali trenutno te informacije ne dobiva (kao što pokazuje odgovor na pitanje A5: samo 10% dobilo informacije od institucije).

Treći ključni nalaz: postojanje manjeg segmenta "lokalnih entuzijasta" koji poznaju specifične vrste (utve, čigre, čurlini, itd.) predstavlja neiskorišten resurs. Ovi ljudi mogu biti "ambasadori" rezervata, vodiči, edukatori, citizen science volonteri. Model "expert volunteers" gdje se lokalni entuzijasti formalno uključuju u edukativne i monitoring programe mogao bi istovremeno: (a) povećati kapacitete JU za edukaciju i monitoring; (b) ojačati osjećaj pripadnosti lokalne zajednice; (c) stvoriti "peer-to-peer" kanal komunikacije koji je često učinkovitiji od formalne institucionalne komunikacije.

Četvrti ključni nalaz: distribucija željenih informacija pokazuje da lokalna zajednica želi znanstvenu i edukativnu komunikaciju, ne samo turističku promociju. Visok interes za istraživačke projekte (50%) pokazuje da ljudi žele razumijeti rezervat kao znanstveni objekt, ne samo kao "lijepo mjesto". Ovo otvara mogućnost za inovativne oblike komunikacije: javna predavanja o rezultatima istraživanja, "dan otvorenih vrata" laboratorija/promatračnica, uključivanje lokalne zajednice u monitoring projekte, transparentno izvještavanje o znanstvenim nalazima.

Peti ključni nalaz, koji sintetizira sve prethodne: model participativnog upravljanja nije samo normativan ideal već empirijski podržan nalaz ovog istraživanja. Lokalna zajednica (N=81): (1) dobro poznaje rezervat (91.9% čulo); (2) snažno podržava zaštitu (M=4.76-4.84); (3) ne percipira rezervat kao teret (M=1.56); (4) aktivno traži informacije (98.8% zainteresirano); (5) ima segmente s dubokim poznavanjem koje mogu doprinijeti. Model gdje je lokalna zajednica pasivni recipijent upravljačkih odluka nije optimalan. Dok model gdje je aktivni partner koji dobiva informacije, daje povratne informacije, sudjeluje u monitoringu i edukaciji te donosi bolje rezultate za zaštitu. Stanovnici Rovinja i okolice nisu "problem" ili "prijetnja" rezervatu već su oni ključni resurs za njegovu dugoročnu zaštitu.

Palud subsample (N=81) pokazuje sustavno više razine poznavanja kod svih pojmova. Blizina zaštićenog područja ne samo da povećava poznavanje rezervata, već ima širi edukativni učinak i potiče općenitu ekološku pismenost. Zaštićena područja djeluju kao "živa učionica" koja podiže razinu svijesti u lokalnoj zajednici. Model lokalnog angažmana gdje građani nisu samo "korisnici" već aktivni sudionici može biti ključ uspjeha zaštite.

4. ZAKLJUČAK I PREPORUKE

4.1. Sinteza ključnih nalaza

Ovo istraživanje donosi sveobuhvatan uvid u odnos građana Istarske županije prema zaštiti prirode i otkriva kompleksnu sliku koja nadilazi jednostavne generalizacije. Rezultati pokazuju da u Istarskoj županiji postoji snažan društveni konsenzus o važnosti zaštite prirode, što se očituje u iznimno visokoj prosječnoj ocjeni važnosti zaštite ($M=4.87/5.00$) i gotovo univerzalno slaganje koje rijetko nalazimo u društvenim istraživanjima.

Međutim, ovaj konsenzus karakterizira fundamentalni paradoks: dok građani pokazuju visoku svijest o općim ekološkim temama poput klimatskih promjena ($M=4.10$), bioraznolikosti ($M=3.92$) i ekosustava ($M=3.93$), oni istovremeno pokazuju iznimno nizak stupanj poznavanja konkretnih mehanizama i institucija zaštite. Više od polovice populacije (55.5%) nikada nije čula za Natura 2000, temeljni sustav zaštite prirode u Europskoj uniji, dok čak 63.2% ne zna da Javna ustanova Natura Histrica upravlja zaštićenim područjima u Istri. Ova nepodudarnost između općeg i specifičnog znanja ukazuje na fundamentalni komunikacijski jaz: građani "znaju" da je zaštita važna, razumiju apstraktne ekološke koncepte, ali ne poznaju stvarne instrumente, institucije i pravne okvire koji tu zaštitu omogućuju.

Istraživanje otkriva da blizina zaštićenog područja nije prepreka već katalizator za podršku zaštite. Palud subsample, koji obuhvaća stanovnike Rovinja i okoline ($N=81$, uključujući sve stanovnike Rovinja kao najbližeg grada rezervatu), pokazuje dramatično višu razinu poznavanja rezervata (91.9% čulo za njega) i snažniju podršku njegovoj zaštiti ($M=4.76-4.84$) u usporedbi s općom populacijom. Ovaj nalaz pobija uobičajeni mit da lokalne zajednice "trpe" zaštićena područja ili da geografska blizina rezultira konfliktom interesa. Naprotiv, podaci pokazuju da blizina potiče informiranost, gradi identitetsku povezanost s prostorom i rezultira višom podrškom zaštiti. Stanovnici Rovinja ne percipiraju rezervat kao "teret" ($M=1.56$ negativan utjecaj) već kao dio svog identiteta i kvalitete života.

Posebno je značajna iznimno visoka spremnost građana na konkretno djelovanje: 38.2% spremno je volontirati u aktivnostima zaštite prirode (čišćenje, sadnja, monitoring), dok je čak 71.5% spremno financijski doprinosti zaštiti prirodnih područja (od 10 do 50+ EUR godišnje). Ovo ne predstavlja samo deklarativnu podršku već ta spremnost na plaćanje predstavlja pokazuje vrlo realnu, a ne samo verbalnu podršku.

Postojanje ovako velikog postotka građana spremnih na financijski doprinos otvara mogućnost za razvoj inovativnih modela participativnog financiranja zaštite prirode, koji mogu dopuniti tradicionalne mehanizme financiranja. Građani su spremni platiti ako vide da sredstva idu direktno na konkretne projekte, npr. model crowdfunding projekata "Pomozite obnoviti gnijezda", "Financirajte monitoring ptica", itd. mogao bi biti iznimno uspješan. Ukupno više od 65% ispitanika pokazuje spremnost na neki oblik angažmana, što predstavlja ogromni društveni kapital koji trenutno ostaje neiskorišten.

Istraživanje također pokazuje da građani ne prihvaćaju lažnu dilemu između gospodarskog razvoja i zaštite prirode. Nizak stupanj slaganja s tvrdnjom "gospodarski razvoj važniji je od zaštite prirode" ($M=2.34$) ukazuje da postoji razumijevanje komplementarnosti između ekonomije i okoliša.

Građani podržavaju stroga pravila u zaštićenim područjima ($M=4.73$) i spremni su prihvatiti ograničavanje turizma u osjetljivim područjima ($M=4.42$), što pokazuje realnu percepciju potrebe za balansom između korištenja i zaštite. Intrinzično vrednovanje prirode, tj. očuvanje ugroženih vrsta navodi se kao najvažniji razlog za zaštitu, ne ekonomske koristi, što pokazuje zrelost ekološke svijesti koja nadilazi instrumentalnu racionalnost. Međutim, postoji i paradoks u razumijevanju pravila gdje građani dobro poznaju SADRŽAJ, tj. pravila (što je dopušteno/zabranjeno), ali ne poznaju INSTITUCIJE koje ta pravila postavljaju i provode. Dakle, znaju "pravila" ali ne znaju "tko postavlja pravila".

Ovo istraživanje također identificira važne izazove. Nedostatak poznavanja pojma Natura 2000 (86.7% ne zna što je to) i JU Natura Histrica (63.2% ne zna da upravlja zaštićenim područjem) predstavlja snaža izazov koji otežava stvaranje dugoročne potpore konkretnim politikama zaštite.

Građani podržavaju zaštitu "u principu", ali ne poznaju stvarne institucije i mehanizme koji tu zaštitu provode, što može rezultirati slabom participacijom u javnim raspravama, nedostatkom civilnog nadzora i nemogućnosti građana da aktivno sudjeluju u procesima odlučivanja o upravljanju zaštićenim područjima.

Postoji također značajna razlika između poznavanja općih pojmova (visoko) i poznavanja specifičnih kategorija zaštite poput Posebnog ornitološkog rezervata - POR ($M=2.81$, najniže od svih pojmova). Model Palud subsample-a – gdje lokalna zajednica pokazuje visoku informiranost i snažnu podršku sugerira da participativno upravljanje može biti ključ uspjeha: kada su građani uključeni, informirani i tretirani kao partneri (a ne kao "problem"). Rezultat toga je snažnija zaštita uz manju potrebu za formalnim nadzorom. Konačno, istraživanje pokazuje da postoji ogromna "latentna energija" – visoka motivacija i spremnost za sudjelovanje koja čeka na kanaliziranje kroz konkretne programe.

Glavni izazov stoga nije uvjeriti građane u važnost zaštite (oni su već uvjereni) niti stvoriti podršku (ona već postoji), već aktivirati postojeću podršku kroz konkretne programe, mehanizme sudjelovanja i transparentnu komunikaciju o tome kako njihov doprinos (bilo volonterski rad bilo financijska sredstva) izravno doprinosi zaštiti prirode.

4.2. Preporuke za daljnje upravljanje i komunikaciju

Slijedom svega iznesenog daju se slijedeće preporuke za daljnje upravljanje i komunikaciju o zaštićenim područjima u Istarskoj županiji.

1. Intenzivirati komunikacijsku kampanju o Natura 2000 i JU Natura Histrica [Prioritet: VISOK]

Razviti obrazovnu kampanju koja povezuje apstraktne pojmove (koje građani već poznaju) s konkretnim primjerima iz Istarske županije. Koristiti lokalne primjere (POR Palud, Brijuni, Limski kanal) kao "ulazne točke" za objašnjavanje Natura 2000 sustava. Kampanja mora biti kontinuirana, multikanalana (s naglaskom na društvene mreže i internet, ali i TV, radio, terenske radionice) i fokusirana na specifične primjere umjesto apstraktnih definicija.

2. Razviti strukturirane programe volonterskog angažmana [Prioritet: VISOK]

Čak 38.2% ispitanika iskazalo se spremno volontirati što predstavlja ogroman resurs koji treba organizirati kroz strukturirane programe, poput: redovita čišćenja (1 mjesečno u sezoni), monitoring ptica i drugih vrsta (citizen science projekti), vođene edukativne ture, obnova staništa, sadnja autohtone vegetacije. Ključno je smanjiti barijere za sudjelovanje i učiniti ga lakim, pristupačnim i vidljivo korisnim kroz online platformu za prijavu i praćenje doprinosa.

3. Istražiti i pilotirati model participativnog financiranja [Prioritet: SREDNJI]

Godišnji doprinos od 10 do 50+ EUR spremno je platiti čak 71.5% ispitanika što predstavlja potencijalno značajan izvor prihoda (procjena: 50,000 do 70,000 EUR godišnje ako se aktivira samo 50% zainteresiranih). Potrebno je razviti transparentan mehanizam gdje građani vide izravnu vezu između svog doprinosa i konkretnih projekata, poput modela crowdfunding projekata "Financiraj gnijezdo", "Kupi opremu za monitoring" s javnim izvještavanjem o napretku.

4. Jačati participativno upravljanje s fokusom na lokalnu zajednicu Rovinja i okoline [Prioritet: VISOK]

Model Palud subsample-a (N=81) pokazuje da uključivanje lokalne zajednice kao ravnopravnih partnera u upravljanju rezultira snažnijom podrškom i boljim rezultatima zaštite. Formirati Savjetodavno tijelo lokalne zajednice za POR Palud s predstavnicima Rovinja, Kanfanara, Bala i drugih naselja koja čine subsample. Održavati redovite javne rasprave, uključiti lokalne stanovnike u monitoring, omogućiti feedback na upravljačke odluke.

5. Organizirati redovne edukacije koje povezuje globalno i lokalno [Prioritet: SREDNJI]

Premostiti jaz između poznavanja općih pojmova (visoko) i specifičnih mehanizama (nisko) kroz programe koji objašnjavaju kako globalne ekološke teme (klimatske promjene, bioraznolikost) utječu na lokalna područja (POR Palud, Limski kanal). Školske programe terenskih posjeta, info punktove na terenu, interpretativne oznake koje povezuju lokalno s globalnim.

6. Ojačati institucionalni identitet i vidljivost JU Natura Histrica [Prioritet: VISOK]

Čak 63.2% građana ne zna tko upravlja zaštićenim područjima. Stoga je važno početi graditi prepoznatljiv brend institucije kroz: (1) konzistentnu vizualnu komunikaciju (logo, boje, dizajn na svim materijalima i oznakama na terenu); (2) jače prisustvo na društvenim mrežama s redovitim sadržajem; (3) vidljive projekte s jasnim označavanjem izvršitelja; (4) info centri i edukativni punktovi na ključnim lokacijama; (5) godišnji izvještaji dostupni javnosti.